

M. Cr.
1957

RODNA GRUDA

VSEBINA:

Pozdravljeni na rodnih tleh
E. P.

Odločitev ni bila težka

Tomo Brejc:

Kako posluje jugoslovanski parlament

Cvetko A. Kristan:

Slovenska narodna podporna
jednota in izseljenska mladi-
dina

Jože Zupančič:

Smrt ga je pokosila sredi
dela

Rojak John Kobi o pokojnem
Matiji Pogorelcu

Fran Sikošek, Gladbeck:

Dve aprilski iz Westfalije

Veno Pilon:

Freyning-Merlebach (pesem)

Johan Pribošek, Jeanne d'Arc:

O delu društva "Barbare"
v Jeanne d'Arc

Cv. A. K.:

Izseljevanju iz Beneške Slo-
venije še ni videti konca

Narodna iz Benečije:

Le ti fantje se skupaj zbie-
rajo

Pred sto leti so se naselili prvi
Jugoslovani v Argentini

Tugo Klasinc:

Radio odkriva ljudske
talente

Iz Argentine

Po domači deželi

Domovina na tujih tleh

Rojaki pišejo

Belokranjska narodna (pesem)

Dom in družina:

Fran Maselj - Podlimbarski:

Potresna povest (nadalj.)

I. P.:

Po stopinjah olimpijskega
zmagovalca Connollyja...

Naslovna slika:

Dr. Ivo Freljh:

Pomlad na Dolenjskem

Slikovna priloga:

Sonja Vončina - Segula:

Sromlje na Bizeljskem

Avtobusno in turistično podjetje

SAP - Turist biro

SAP
Tur

LJUBLJANA

DIREKCIJA - DIRECTION

Ljubljana, Središka 13

Telefon 30-468, 30-902

SAP
TURIST
B I R O

TURISTIČNI POSLOVALN'IČI - BUREAU DE VOYAGES

Ljubljana, Miklošičeva 17

Telefon 30-645, 30-647

Titova 38

Telefon 32-771, 32-772

SAP
TURIST
B I R O

Vzdržuje redne mednarodne, turistične,
medkrajevne in lokalne proge

Izleti doma in v inozemstvu, nudi vse turistične usluge,
nabavlja potne liste, vize, rezervira spalnice itd.

Lastna proizvodnja avtobusnih karoserij

Regular and touristical international
and national bus lines

Organisation of package tours for individuals
and groups, reservations for sleeping cars
and hotel accomodations,
all other touristical services

Fabrication of bus bodies in our own workshops

Lignes régulières et touristiques nationales
et interationales

Organisation de voyages en groupes,
individuales et à forfait,
réservation pour WL et hôtels,
acquisition de visas et autres services touristiques
Production propre de carrosseries

Regelmässige und turistische internationale
und heimische Kraftfahrliinien

Veranstaltung von Gesellschafts-, Einzel-
und Pauschalreisen, Visabeschaffung,
Schlafwagen- und Hotelvormerkungen,
Sämtliche Reisedienste

Eigene Karosserieerzeugung

SAP
TURIST
B I R O

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanaajstkrat na leto. — Poštmina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 50 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/1. — Rokopisov ne vračamo. — Cekovni račun pri Komunalni banki 60-KB-5 2-155

S. Vončina-Šegula: SROMLJE NA BIZELJSKEM

Rodna

gruda

ST. 4

APRIL 1958

LETO V.

POZDRAVLJENI NA RODNIH TLEH!

Spet je prišla pomlad. Sicer je bila letos od sile kujava. Toda trobentice, zvončki in drugo cvetje so kakor vsako leto obsuli naše gaje s svojo nežno lepoto. Kaj zato, če jih je znova in znova zapadel sneg. Pa so kar skozenj pokukali in znova in znova ozcveteli. In kakor vsako leto so se vrnili ptički seljoci in si spletli gnezda pod strehami naših domov.

Pa tudi k nam na Matico je prišla pomlad kakor vsako leto ob tem času. Prinašajo nam jo pisma, ki prihajajo dan za dnem z vseh strani s pozdravi in napovedmi o letošnjih obiskih v domovini. Že po vesteh, ki smo jih prejeli do srede marca, ko to pišemo, moremo presoditi, da bo število rojakov iz prekomorskih in evropskih dežel, ki bodo letos obiskali domovino, zelo veliko. Prav je tako. S pristrčnim gostoljubjem boste sprejeti in storili bomo vse, da boste med nami zadovoljni in se boste dobro imeli.

Ko vas bo po dolgih letih spet privedla pot v domače kraje, jih boste prav gotovo želeli videti čim več. Zato bodo tudi letos posebej za vas organizirani številni izleti in prireditve. Program izleta po Jugoslaviji na prireditve letošnjega Izseljenskega tedna v Sarajevo smo podrobno opisali v februarški številki. Pa tudi Putnik bo s sodelovanjem Matice kakor vsako leto organiziral izlete po Sloveniji. Letošnji izleti bodo pa še posebno zanimivi zato, ker si boste na njih v petih dneh ogledali vse predele naše male, a tako čudovito mikavne Slovenije, in to od naše sinje morske obale do gorate Gorenjske, zelene Stajerske in vinorodne Dolenjske. Prepričani smo, da ste si že dobro ogledali inserat, ki ga v zadnjih številkah objavlja »Rodna gruda« na zadnji strani platnic. Tam je nazorno prikazana pot izleta in kraji, ki jih boste obiskali.

Vse letošnje obiskovalce posebej opozarjamo na prireditve že tradicionalnega ljubljanskega festivala, ki bo v Ljubljani od 28. junija do 20. julija. V teh dneh se bodo na letnem gledališču v Križankah vrstili koncerti, opere, drame, plesne prireditve itd., ki jih bodo izvedli najvidnejši domači umetniki in umetniške skupine kakor tudi tuji gostje. Rojaki, ki se bodo udeležili teh prireditev, bodo deležni ene naših največjih kulturnih manifestacij. Opozarjamo na podroben program prireditev VI. ljubljanskega festivala, ki smo ga objavili na zadnji strani platnic marčeve številke »Rodne grude«.

Ameriški rojaki, ki pridejo na obisk v domači kraj, bodo gotovo tudi letos želeli pri nas praznovati svoj državljanski praznik Neodvisnosti (Independence Day). Ker to predvidevamo, priporočamo za to proslavo enega naših najlepših krajev, ki je s svojo čudovito okolico kakor ustvarjen za takšno prireditev — to je Ribno pri Bledu, kjer je tudi lep počitniški dom. Ker bo ta prireditev 4. julija in torej blizu dnem, ko praznujejo Blejčani svoj občinski praznik s pristno blejsko ohcetjo, bi ti prav gotovo radi ustregli in to ohcet priredili že nekaj dni prej v Ribnem za ameriške rojake. O vsem tem pa bo seveda podrobno ukrepal in odločal prireditveni odbor, ki ga bodo iz svoje srede izbrali rojaki — obiskovalci sami.

Seveda bo Slovenska izseljenska matica in njene podružnice kakor vsako leto tudi letos organizirala v avgustu posebno izseljensko prireditev, namenjeno predvsem rojakom iz evropskih dežel, ki pridejo takrat v Slovenijo na oddih. Ta prireditev bo letos najbrž v kakšnem kraju na Dolenjskem ob avtomobilski cesti, ki jo gradijo naše vrle mladinske brigade. Podrobno o tem pa bomo še pisali.

Tako torej, dragi rojaki — letošnji obiskovalci, kakor vidite, se med nami ne boste dolgočasili, zato pa čimprej na prav veselo svidenje!

ODLOČITEV NI BILA TEŽAVNA

Jugoslovani smo v letih po osvoboditvi velikokrat pokazali, kdo smo, kaj smo in kaj hočemo. Dokazov za to je nešteto. Toda v nedeljo, 23. marca, ko smo v vsej državi izbirali nove predstavnike za zvezno in republiške ljudske skupščine, je bila ta dokaz še lepši. »Lahko rečemo, da so se današnje volitve spremenile v eno najmočnejših političnih manifestacij pri nas« — je tisto nedeljo zvečer izjavila po Radiu Ljubljana podpredsednica SZDL Slovenije Vida Tomšičeva.

94% vseh volilnih upravičencev se je 23. marca izreklo za nadaljevanje dosedanje poti, za graditev močne socialistične Jugoslavije in s tem za mir v svetu. Niti izredno slabo vreme jih ni zadržalo, da ne bi prišli na volišča. Čeprav je po koledarju že pomlad, je vendar v mnogih krajih Slovenije zapadel visok sneg. Ljudje se ga niso ustrašili. Zgrabili so lopate, očistili zamete in volili. V Vojvodini je marsikje odjuga spremenila ceste v eno samo globoko blato. Pa so kmetje zapregli konje, okrasili vozove in se odpeljali na volišča. Visok sneg v Bosni, Črni gori in na Hrvaškem ni omajal trdne volje ljudi, da store svojo državljsko dolžnost. V Srbiji so reke prestopile bregove in ponekod odnesle brvi in mostove. Kmetje pa so pripeljali svoje vozove, jih potisnili v vodo in tako napravili zasilno mostišče.

Nad milijon in pol mladih fantov in deklet je v nedeljo, 23. marca prvič kot polnopraven državljan oddalo svoj glas za kandidate. Nad 100 let stari Miha Logar iz Vrbiče pri Ilirski Bistrici je bil med prvimi na volišču. Po beograjskih ulicah so mladi in stari stopili v krog in zaplesali kolo. V Ljubljani so bodoči brigadirji na avtomobilski cesti »Bratstva in enotnosti« od Ljubljane do Zagreba z zastavo na čelu dolge kolone peli in vzklikali.

Več kot 11 milijonov volivcev Jugoslavije v nedeljo, 23. marca odločitev ni bila težavna. Vedeli so, zakaj volijo in kaj hočejo. Priprave na volitve so bile tudi pregled uspehov in načrtov za boljše življenje v prihodnosti. To je bil pregled dobrih pa tudi slabih strani našega dela. »Žakaj vam ne obljubljam gradov v oblakih« — je nekoč poudaril predsednik Tito. »Zato, ker morate vedeti resnico, ki je pred vami!« In v tem je tudi velikanska razlika med volitvami v nekdanji Jugoslaviji in volitvami danes, ko brez ovinkov in olepšavanja pokažemo na tisto, kar je dobro, in na ono, kar je slabo.

Zares, Jugoslovonom na četrtyh parlamentarnih volitvah po osvoboditvi odločitev ni bila

težavna. Kdor je pošten, ne more mimo izrednega napredka, ki smo ga dosegli v 12 letih po vojni:

Proizvodnja električne energije v Jugoslaviji se je od leta 1939 do lani povečala za več kot petkrat. Leta 1939 smo v vsej državi proizvedli milijardo 473 milijonov kilovatnih ur električne energije, lani pa že 6 milijard 250 milijonov. Hkrati s tem je seveda močno narasla tudi potrošnja te energije. Prav Slovenija se je s proizvodnjo električne energije, ki daleč presega državno povprečje, uvrstila med najbolj elektrificirana področja v Evropi.

Kmetijstvo — čeprav zaradi gradnje nove industrije vanj nismo vlagali kdo ve kako velikih družbenih sredstev — je po zaslugi agrotehničnih ukrepov lepo napredovalo. Močno

Sporočite nam,

KAKO VAM JE VSEC

priložena slikovna priloga, ki predstavlja vasico Sromlje na Bizeljskem po delu akad. slikarke S. Vončina - Šegula

se je povečala potrošnja umetnih gnojil, na naših poljih dela deset tisoč traktorjev itd. V Sloveniji bomo na primer dobili v prihodnjih petih letih nadaljnjih 2200 traktorjev s približno 10.000 priključnimi stroji. Predvidena je tudi večja poraba gnojil, še enkratno povečanje dosedanjih hmeljskih nasadov, obnovitev 8500 ha sadovnjakov, 3500 ha vinogradov in drugo.

Veliko je bilo v letih po vojni storjenega za zdravje naših ljudi. V letu 1956 je bilo za bolniško in ambulantno zdravljenje porabljenih 22 milijard dinarjev, dvakrat več kot leta 1953.

V naši domovini je danes nad tisoč domov za zaščito otrok. V vseh šolah delujejo šolske kuhinje. Zrastlo je na tisoče in tisoče novih šol, zdravih, modernih stanovanj itd.

Še in še bi lahko naštevali. Res je: vse, kar smo zgradili pri nas, kar gradimo in kar še bomo — vse to ustvarjamo za našega delovnega človeka.

Milijoni Jugoslovancev so v nedeljo, 23. marca, zavedajoč se svoje vloge v življenju naše dežele, v delu vseh njenih organov, od hišnega sveta in zbora volivcev pa do zvezne ljudske skupščine oddali glasovnice za lepše življenje.

E. P.

Ljudska poslanka Vida Tomšičeva govori na predvolilnem zborovanju pred Litostrojem

V zvezi s pravkar izvršenimi volitvami, ki so izzvale živahno politično dejavnost po vsej deželi, bo prav gotovo marsikaterega rojaka zanimalo, kako poslujejo zvezna in republiške ljudske skupščine v Jugoslaviji.

Predvsem je treba podčrtati, da imamo v Jugoslaviji dvodomni sistem, ki se dosledno izvaja od občine pa do zvezne skupščine FLRJ.

V zvezni skupščini torej prav tako kot na občini, okraju in republiki obstajata dva doma, ki jih mi imenujemo zbor poslancev in zbor proizvajalcev.

V zboru poslancev so predstavniki vseh poklicev: tu so pravniki, zdravniki, profesionalni javni in politični delavci, funkcionarji oblasti, predstavniki sindikatov, predstavniki industrijske, kmetijske, trgovske in obrtne zbornice, agronomi, gozdarji, učitelji in profesorji, pisatelji in znanstveniki itd. itd.

V zboru proizvajalcev pa so poslanci, kateri, kadar skupščina ne zaseda, sami delajo v tovarnah, rudnikih, združenih in privatnih kmetijah, združenih in privatnih obrtnih delavnicah itd.

Oba doma imata skupaj 587 poslancev, od tega zbor poslancev 371, zbor proizvajalcev pa 216 poslancev.

Zbor poslancev obravnava in sprejema zakone s področja celotne družbene problematike, zbor proizvajalcev pa obravnava preventivno zakone s področja industrije, kmetijstva in obrti, delavske zakonodaje in socialnega zavarovanja. Vsi važnejši zakoni, kot so n. pr. vsakoletni gospodarski plan, državni proračun, zakoni, ki odločajo o višini življenjske ravni prebivalstva, pa morajo biti soglasno sprejeti od obeh domov, sicer ne bi bili veljavni.

Kako nastane zakon?

Kakor hitro se pojavi v eni ali več republik hkrati problem, ki terja zakonito rešitev v zveznem merilu, ga najprvo obravnava republiška vlada. Nato ga pošlje kot predlog zakonodajnemu odboru zvezne vlade. Če predlog odobri ta tako zakonodajni odbor kot zvezna vlada, se izroči ustreznemu skupščinskemu odboru v nadaljnji postopek in razpravo. V zboru poslancev je devet takih odborov, in sicer odbor za zunanjo politiko, za organizacijo oblasti in uprave, za gospodarstvo, za socialno politiko in ljudsko zdravje, za prosveto, za proračun in končno še zakonodajni, mandatno-imunitetni in odbor za predloge in pritožbe. Približno tak je sestav skupščinskih odborov tudi v zboru proizvajalcev. Ko odbor, ki je od zvezne vlade sprejel zakonski predlog v obravnavo, dotični predlog odobri, ga mora sprejeti še odbor za organizacijo oblasti in zakonodajni odbor. Tako pripravljen zakonski predlog pošlje zakonodajni odbor predsedniku skupščine, ta pa ga predloži plenarni seji skupščine v obravnavo. Ko skupščina izglasuje predloženi zakon, ga mora podpisati še predsednik republike, ki hkrati določi tudi datum, s katerim začne dotični zakon veljati.

To je redna pot zakonskega predloga do njegove uzakonitve. Če pa gre za posebno važen

zakon, gredo poslanci dotičnega skupščinskega odbora med ljudstvo, v tovarne in zadruga ter na kraju samem razpravljajo z ljudmi iz prakse o posameznih določbah zakona. Tak je bil primer, ko je zvezna skupščina oziroma njen odbor za zdravstvo in socialno politiko razpravljala o zdravstvenem zavarovanju delavcev in nameščencev. Predlog zakona o pokojninah je bil poslan v javno obravnavo vsemu ljudstvu in je prav ta odbor sprejel 1800 izpreminjevalnih in dodatnih predlogov.

Tako zvezna kot republiške skupščine so sestavljene iz naprednih mož in žena, ki so že s svojim delom dokazali, da jim je pri srcu blagostanje delovnih ljudi naše dežele. To pa ne pomeni, da so vedno vsi enega in istega mišljenja, kakšne naj bodo določbe nekega zakona, da bodo najboljše služile svojemu namenu. Nasprotno! Mišljenja so pogosto zelo različna, razprave pa posebno v skupščinskih odborih dolgotrajne in včasih tudi ostre. Če so poslanci mnenja, da zakonski predlog ne ustreza, ga pošljejo vladi v izpopolnitev. Lahko pa se zgodi, da zakon tudi potem še ni sprejet. Na primer zakon o vinu dve leti ni mogel dobiti potrebne večine v skupščini, ker so proti njemu vsakikrat enotno nastopili tako predstavniki vinorodnih krajev kakor tudi skupine drugih poslancev. V razpravi o gospodarskem načrtu za leto 1956—57 je na plenarni seji skupščine sodelovalo v razpravi 94 poslancev, od katerih je večina zantevala, da zakon o gospodarskem načrtu za leto 1956—57 vsebuje tudi večja polnomočja delavskih svetov, ter da se izpopolni sistem nagrajevanja delavcev. Na jesenskem zasedanju lanskega leta prvi predlog zakona o pokojninah ni bil sprejet, temveč sta tako odbor za zdravstvo in socialno politiko kot odbor za socialno zavarovanje zbora proizvajalcev vrnila ta zakon vladi s predlogom, da ga z ustreznim amandmajem izpopolni, kar se je tudi zgodilo.

Ali to pomeni nezaupanje poslancev v vlado? Nikakor ne! O tem, kakšne naj bodo osnovne smernice enega zakona med vlado in poslanci, ni razlike. Razlike v mišljenju nastopijo takrat, ko začne razprava o tem, kakšen bo praktični učinek zakona v celoti ali posameznih določb. Poslanci živijo med ljudstvom in imajo z njim stalno zvezo. Bolje poznajo njegove potrebe, kakor tudi nenehne spremembe, ki nastajajo bodisi v gospodarstvu ali v drugih družbenih panogah. Zato je večina njihovih predlogov za izboljšanje naše zakonodaje koristna in dobra.

Prostor nam ne dopušča, da bi še bolj podrobno obravnavali poslovanje zvezne in republiških skupščin. Toda že iz tega pojasnila je razvidno, da naši poslanci v skupščini glasujejo po svobodnem preudarku. Ker večina poslancev izhaja iz vrst delovnih ljudi, je jasno, da nihče ne bo nasprotoval ljudem, ki so za ljudstvo dobri in koristni. V tem dejstvu je tudi premoč novega jugoslovanskega parlamenta nad nekdanjimi skupščinami, kakršne smo nekoč imeli tudi v stari Jugoslaviji.

Slovenska narodna podporni jednota IN IZSELJENSKA MLADINA

(Ob 45-letnici mladinskega oddelka in 20-letnici mladinskih krožkov)

Voditelji Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) v Chicagu — glavne osrednje podporne organizacije ameriških naprednih Slovencev — so že zgodaj spoznali, da je bodočnost slovenskega rodu in njegovih organizacij v Ameriki odvisna od tega, kako bodo znali pritegniti in za slovensko narodno zavest ohraniti v Ameriki rojeno slovensko mladino drugega in nadaljnjih izseljenskih pokoljenj. Ta mladina živi v Ameriki v svojskem okolju: obisku je angleške šole; živi med mladino drugorodcev, s katerimi navadno občuje v angleščini; včasih so pri mladini tretjega in četrtega rodu tudi že njihovi starši iz mešanih zakonov ali pa ne znajo več dobro slovenski in tudi mladina sama se pogosto ženi z drugorodci ali drugorodkami in tako dalje.

Zaradi tega je bila SNPJ prva med vsemi slovenskimi podpornimi organizacijami v ZDA, ki je uvedla popolno družinsko zavarovanje in je izdala prve mladinske in otroške zavarovalne listine (certifikate). Že peta konvencija SNPJ v septembra 1912 v Milwaukeeju, ki je razširila demokratični postopek v SNPJ ter uvedla člansko pobudo (inicijativo) ter člansko glasovanje (referendum) o raznih predlogih in spremembah pravil, je razpravljala tudi o pritegnitvi mladine. In ko je bilo 1. novembra 1912 izvedeno pri SNPJ prvo splošno člansko glasovanje v zgodovini slovenskih podpornih organizacij v Ameriki, je bilo med štirimi vprašanji, o katerih je članstvo glasovalo, tudi vprašanje uvedbe otroškega oziroma mladinskega zavarovalnega oddelka pri SNPJ. Za ustanovitev takega oddelka je glasovalo 2554 članov, proti pa 235. S tem je bil dan temelj za ustanovitev mladinskega oddelka pri SNPJ, ki je pričel poslovati leta 1913, **torej pred 45 leti**. Ta oddelek je nekakšen porok za obstoj in stalno obnavljanje članstva v SNPJ. Skozi njega je šlo doslej približno že 80.000 otrok slovenskih izseljencev ali njihovih potomcev, ki so pozneje večinoma vstopili tudi v oddelek odraslih. Od teh članov zdaj že mnogi sodelujejo v raznih odborih SNPJ, njenih federacijah in krajevnih društev. Sredi leta 1957 je imel mladinski oddelek SNPJ 21.543 članov. Kmalu za SNPJ je ustanovila svoj mladinski oddelek tudi Jugoslovanska katoliška jednota v Elyju, Minn., ki deluje zdaj pod imenom Ameriška bratska zveza.

V septembru 1918 je sklenila VII. konvencija SNPJ v Springfieldu, Ill., da naj prične SNPJ izdajati za svojo mladino posebno glasilo, kakor hitro bodo nabrali zanj vsaj 1000 naročnikov. Po tem sklepu je pričela v juliju 1922 izhajati mesečna revija Mladinski list v slovenščini in delno tudi v angleščini. Ta revija izhaja še vedno, vendar pod imenom The Voice of Youth, pretežno v angleščini in samo deloma še tudi v slovenščini.

Ce je hotela SNPJ mladino obdržati v svojih organizacijah in jo poleg tega tudi še pritegniti v društveno delovanje, je morala pač ustreči njenim željam in težnjam. Tako je bilo — menda s težkim srcem — leta 1925 ustanov-

ljeno v Chicagu prvo društvo SNPJ z angleškim poslovnim jezikom. Dobilo je številko 559 in ime »Pioneer«. Vodstvo SNPJ je prišlo do prepričanja, da bo mogoče v Ameriki rojeno mladino slovenskih staršev obdržati v slovenskih organizacijah samo, če bo mogla v društvi razpravljati in poslovati v jeziku, ki ga razume. To pa žal ni bila več slovenščina. Edino tako je bilo mogoče v društvih vzgojiti bodoče odbornike, ki polagoma prevzemajo odborniška mesta in vodstva društev od tistih, v stari domovini rojenih rojakov, ki odhajajo v pokoj ali celo umirajo. Takih društev je nastalo sčasoma več kakor sto. Zdaj je angleščina poslovni jezik tudi v mnogih društvih SNPJ in drugih jednot.

Toda mladina je potrebovala še več — zave, izobrazbe, športa. Tudi to ji je morala preskrbeti SNPJ, če jo je hotela obdržati. V ta namen so pričeli ustanavljati mladinske krožke. Leta 1938 — **torej pred 20 leti** — je bil v Walsenburg, Colo., ustanovljen prvi tak mladinski krožek. Njegov namen je bil — kakor že navedeno — nuditi mladim članom SNPJ vse tisto, kar si želi, potrebuje in dobi drugod in kar ji obenem utrjuje zavest, da izvira in je tudi del slovenskega naroda: petje, glasbo, igre, folkloro, atletiko, šport, tekmovanja itd. Kot drugi je bil ustanovljen mladinski krožek št. 2 v Clevelandu, O., ki je še danes eden od najbolj delavnih med vsemi. Ima svoj pevski zbor, svojo plesno skupino, harmonikarski zbor, atletsko-športne odseke itd. V njih se udeležuje slovenska mladina tretjega in četrtega rodu, ki Slovenije ni nikdar videla, in ki ne govori niti — vsaj v večini — ne razume slovenščine. Toda ti mladi pevci pojejo slovenske pesmi in igrajo z navdušenjem slovenske igre in spevoigre. Ker se je število teh mladinskih krožkov kmalu povečalo, je SNPJ ustanovila posebno funkcijo mladinskega direktorja, ki je obenem tudi član glavnega odbora SNPJ. To funkcijo opravlja že mnogo let prizadevni in delovni Michael Vrhovnik, ki skrbi za organizacijo dela teh krožkov, za tekmovalna, filme, prireditve itd., tako da dobi mladina slovenskih staršev v svoji organizaciji vse tisto, kar bi morala sicer iskati v organizacijah drugorodcev.

Letošnje leto, v katerem proslavlja mladinsko prizadevanje SNPJ dvojni jubilej — 45-letnico mladinskega oddelka in 20-letnico mladinskih krožkov — je SNPJ proglasila za **leto mladine SNPJ** ter je uvedla posebno akcijo za pridobivanje novih članov v mladinski oddelek pod geslom: *Pomladimo SNPJ z novimi člani!* Ta prikaz o delu in zanimanju SNPJ za slovensko izseljensko mladino nam dokazuje, da so voditelji SNPJ pravočasno in daljnovidno spoznali, da je mladina tista, ki bo podaljšala življenje našemu življu v izseljenstvu in da bo ta življenj zatonil, kadar bomo izgubili mladino naših sinov, vnukov ali pravnukov. Pri SNPJ si ne bodo mogli očitati, da so bili za ta dejstva slepi in da niso storili vsega, kar je pač bilo v obstoječih razmerah mogoče storiti.

Coetko A. Kristan

Smrt ga je pokosila sredi dela

Sredi letošnjega marca je dobila Slovenska izseljenska matica brzojavko iz ZDA, da je dne 12. marca podlegel srčni kapi v Clevelandu naš rojak in šef znanega potovalnega urada, ki ima svoje poslovne prostore na St. Clair Ave v Slovenskem narodnem domu — August Kollander.

Zaradi svojih številnih poslovnih zvez, pa tudi zaradi svojega izredno prijetnega in poštenega značaja in drugih človeških vrlin, je bil mr. Avgust Kollander med najbolj popularnimi slovenskimi izseljenci v Ameriki kakor tudi na drugih zemljinah in tudi pri nas doma, čeprav je večino svojega življenja preživel v Clevelandu in drugih ameriških krajih.

Bil je odličen organizator in kdor je dobro poznal njegove metode dela, do katerih se je razvil in povzpел največ sam, po svoji marljivosti, je videl, da je bil ta mož odličen psiholog in poznavalec človeških duš. V njem je bil skrit velik zaklad naravnih vrlin; mož pa je imel tudi čuteče srce in plemenito dušo in je podpiral zlasti naše ameriško časopisje z rednimi oglasi ter jim tako pomagal v trdem boju za obstanek.

Po rodu je bil iz majhne štajerske vasice Studence pri Poljčanah pod Bočem. Njegova mati je bila vdova in pri hiši je bila revščina reden gost. Pred 65 leti, ko se je rodil, je bilo življenje na kmetih še prav posebno trdo, ker ni bilo industrije in drugih priložnosti za zaslužek. Njegova mati pa je bila dninarica in je zaslužila največ 35 krajcarjev na dan. Sinko pa ji je pomagal s tem, da je poleti nabiral maline in jagode, s čimer je včasih celo več zaslužil kakor njegova mama, ki jo je imel nadose rad.

V šoli se je izkazal za dobrega učenca, zato ga je učitelj Vobič, ki ga je imel zelo rad, spravil v uk k trgovcu Vodeniku v Spodnjih Poljčanah. Čez dan je bil Gustelj v trgovini, zvečer je pa pomagal v gostilni. Tako se je brusil in ozgajal v nenehnem delu in stiku z ljudmi. Ko je končal vajensko šolo, je spoznal, da ni za tak posel. Tedaj se je odločil za pot v svet.

Leta 1912 je odšel čez veliko lužo v Ameriko, v novi svet... Ker je znal nemško, ga je organizator potovanja iz Basla v Švici pooblastil za vodjo pota in je tako že na svojem prvem potovanju v tujino vodil skupino (dvanajst) rojakov.

V novem svetu se je hitro znašel. Začel se je učiti angleščine. Prvo službo je dobil v Milwaukeeju. Zaposlen je bil v tovarni usnja — najprej kot delavec, nato pa v pisarni kot tajnik obratovodje. Čeprav je bil s tem delom zadovoljen, je mladega, bistrega Štajerca vabilo poslovno življenje. Postal je celo novinar. Delal je pri slovenskem listu »Glasu naroda« in pisal tudi za druge slovenske liste.

V listem času ga je spoznal rojak Leo Zakrajšek, ki je imel lastno potovalno pisarno. To je bilo takoj po prvi svetovni vojni, ko so si mnogi ameriški izseljenci zaželeli obiska v stari domovini. Kollander je začel Zakrajšku organizirati izlete in voditi skupine na obisk v Slovenijo. Že pri vodstvu prve skupine je dosegel lep uspeh. Lastnik potovalnega urada je dobil toliko pohval od potnikov, da je Kollandra pritegnil kot so-lastnika v potovalni urad.

Od takrat je Kollander živel samo za organizacijo potovanj v staro domovino. Poleg tega se je ukvarjal tudi z raznimi posredovalnimi deli za naše rojake. Skrbel je za pošiljanje paketov v domovino, po naročilu svojih, večinoma slovenskih klientov je plačeval zanje razne časopise, vodo, plin, elektriko, zavarovalnino in drugo. Skratka, Avgust Kollander je živel ves za organizacijo raznih posredništev. V svojih zahtevah je bil soliden in zato mu je krog poslovnih prijateljev rasel iz leta v leto.

Večkrat je prihajal v Jugoslavijo, da je uredil to in ono z našimi oblastmi v korist rojakov. Bil je v pristrčnih stikih z našimi oblastmi in uradi. Kadar je prišel v Slovenijo, je imel zmeraj pomenke na Slovenski izseljenski matici pa tudi s Putnikom je bil v dobrih poslovnih zvezah, ker je videl, da je dobro urejena potovalna služba najboljše spričevalo za ugled njegove rojstne domovine in da je tujski promet važen dohodek za Slovenijo in Jugoslavijo. Spremljal je razvoj našega turizma in dajal tudi sam navodila in če je bilo treba tudi opozarjal na napake. Bil je iskren in predan sin stare domovine!

V zadnjem času je pritegnil v svoj urad še svojega kumiča Augusta Mišurca, ki je bil pred nastopom službe v Clevelandu precej časa zaposlen pri Putniku, da se je seznanil z vsemi novodobnimi načini dela v potovalnem uradu.

»Moj kumič bo odslej moja desna roka, saj se sam staram in pešam pri delu,« mi je pisal. »Lahko bi šel v penzijo, a vendar zame ni počitka. Brez dela nisem srečen.« Te besede so bile med zadnjimi, ki mi jih je povedal v pismu.

Zdravje mu je pešalo. Zato se je končno le odločil, da bo kmalu izpregel in prišel za nekaj časa na oddih v staro domovino. Januarja mi je pisal, da namerava priti na zdravljenje v zdravilišče Slatina Radenci. Radensko slatino je nadose cenil in jo je dnevno spil eno steklenico.

Ta želja pa se mu ni uresničila. Prehitela ga je smrt, ki je ustavila bitje njegovega srca ob vstopu pomladi in prav na pragu nove sezone skupinskih potovanj rojakov na obisk stare domovine. Nenadoma in nepričakovano se je Kollander poslovil od svojih številnih prijateljev in častilcev in odšel sam na svoje veliko in zadnje potovanje, od koder ni več vrnitve.

V zgodovini slovenskega izseljenstva bo ohranjen temu skromnemu in kakor čebela pridnemu možu svetel spomin.

Jože Zupančič, Litija

Rojak John Kobi **O POKOJNEM MATIJI POGORELCU**

Hvala vam za 111. številko »Rodne grude« od preteklega leta, v kateri ste objavili poročilo o smrti slovenskega pionirja v Ameriki Matije Pogorelca. V tem poročilu omenjate tudi nekoliko odstavkov iz mojega članka v Prosveti, ki je izšel oktobra lani. Žal se je v vaše poročilo vrnila neljuba pomota glede Pogorelčevega rojstnega leta. On je bil rojen 14. januarja leta 1868 in ne 1858. To omenjam, da ne bo kakšnega nesporazuma. Prosite me, da bi kaj več napisal iz Pogorelčevega življenja. Žal vam pri tem ne morem dosti usreči, to pa zato, ker si nisem sproti zapisoval, kar mi je pripovedoval. V spominu mi pa tudi ni dosti ostalo. Pokojni Matija je upal, da bova še imela prilžnost, ko mi bo narekoval svoje doživljaje in jih bom jaz sproti zapisoval. Tudi jaz sem upal, da bo tako, žal pa nama je to prekrizala njegova nenadna smrt.

Namenila sva se, da se bova letos poleti sestajala na prijaznem gričku v Nopemingu, kjer bova med zelenimi drevesi v lepi naravi obujala in zapisovala njegove življenjske spomine. Nopeming je nekoliko ven iz mesta Duluth, kjer je poleg zavetišča za onemogle tudi zdravilišče za jetične. Ta sanatorij pozna tudi znani vaš zdravnik dr. Neubauer, saj je leta 1946, ko je bil tukaj z deputacijo Jugoslovanskega Rdečega križa, prisostvoval operaciji nekega bolnika.

Pokojni Matija Pogorelec je dolga leta veliko pisal v Prosveto, Glas naroda, Enakopravnost in druge naše slovenske liste. Iz teh bi lahko zbrali gradivo za vsaj površno ocenitev njegovega in življenja naših rojakov v Ameriki v pretekli dobi. Njegovo življenjsko delo (hobby) je bilo zbiranje zgodovinskih predmetov naših slovenskih misijonarjev od Barage do Buha. Pok. Buh mu je zapustil veliko raznih stvari, kar je pa Matija večinoma izročil katoliškemu kolegiju St. Cholestica v Duluthu. Precej pa tudi slovenskemu muzeju v Clevelandu, ki ga je urejeval pokojni Erazem Gorše v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Za to zbirko se pa sedaj ne ve, kje in v kakšnem stanju je. Nekaj stvari je tudi shranjenih v muzeju v St. Louisu ter v Chisholm memorial muzeju v Duluthu.

V poslopju okrajnega glavarstva v Duluthu je imel shranjenih okrog 15 zabojev. Upal je, da bova te stvari letos uredila ter oddala v zanesljive domače roke. Ko je začutil, da se mu zdravje slabša, je 20. julija lani pisal v St. Johns univerzo v Collegeville v Minnesoto ter ji ponudil to svojo zbirko. Ta ustanova je to zbirko res prevzela nekaj tednov po Pogorelčevi smrti. Pokojni Matija Pogorelec je tudi dosti vedel o »Rajski dolini«, ki jo je ustanovil v Californiji okrog leta 1893 duhovnik Peter Josip Jeran. Nekaj o tej dolini je opisal Ivan Molek v ameriškem družinskem koledarju letnika 1951 po podatkih, ki mu jih je dal Pogorelec. Pogorelec je bil tudi med tistimi, ki so se zavzeli za postavitev spomenika žrtvam, ki so izgubile življenje v raznih premogovnikih v državi Colorado. Ta spomenik so postavili v Trinidadu. O njem precej piše rojak Edvard Tomsich iz Walsenbura v Prosveti od 24. in 27. februarja leta 1955. Med drugim pravi tudi to-le: Na po-

kopališču v Trinidadu počiva največ žrtev. Tam stoji tudi spomenik, v katerem so vklesana imena mnogih članov Sv. Barbare. Zasluga za postavitev tega spomenika gre največ naši starosti Matiji Pogorelcu, ki se je potrudil, da sedaj tam stoji. Z Matijo sva se večkrat pogovarjala o življenju rojakov, toda nikdar ni omenil, koliko je izdal za ta spomenik. To je eden dokazov, kako globoko je pok. Pogorelec čutil s trpljenjem svojih rojakov, ki ga je videl vsepovsod, kjer so bili naseljeni.

Pogorelec je bil tudi ustanovitelj spomenika Miroslavu Vilharju v Planini pri Rakeku. Navdušeno in nesebično je pomagal vsepovsod; kjer je videl potrebo za pomoč, se je odzval.

Tu sem vam napisal nekaj podrobnosti, več vam pa žal ne morem povedati. S Pogorelcem sem se spoznal v bolnišnici, kjer sem bil na obisku pri nekih bolnikih. Matija je težko pisal, zato se je moral zanašati na druge, kar pa je bilo seveda zvezano z raznimi težavami. Želim vam kakor celi vaši domovini najboljših uspehov, prejmite iskren rojaški pozdrav.

John Kobi, Duluth, Minn.

Na številna vprašanja predstavnikov starejše generacije naših izseljencev v Nemčiji, Franciji, Belgiji itd., kakšen odnos naj zavzamejo nasproti mladim ljudem, ki so v zadnjih dveh letih brez potnega lista odšli iz domovine in so sedaj večinoma zaposleni v rudnikih zgoraj omenjenih držav, odgovarjamo:

Odnos starih izseljencev do teh mladih ljudi naj bo dober in prijateljski. Treba jih je pritegniti v že obstoječa podporna in kulturno-prosvetna društva izseljencev, kjer pa teh ni, jim je treba pomagati, da se ustanovijo, saj ni potrebno še posebej poudarjati, kako so taka društva rojakom v tujini potrebna, bodisi za njihov kulturni razvoj, pa tudi zato, ker pomagajo svojemu članu, ki ga doleti nesreča.

Pozivamo tudi vse rojake starejših generacij, da vplivajo na te mlade ljudi, da bodo osvojili vse tiste dobre lastnosti, ki so odlikovale starejši rod izseljencev, a to so: ljubezen in spoštovanje do svoje rojstne domovine, lojalen in dober odnos do dežele, v kateri živijo, družabnost in marljivost, skratka vse tiste lastnosti, zavoljo katerih so bili naši delovni ljudje v tujini vedno cenjeni in spoštovani.

SLOVENSKA
IZSELJENSKA MATICA

Doe APRILSKI iz Westfalije

V mladih letih sem bil oseh muh poln, predosem pa vedno pripravljen za šalo in smeh. Razumljivo je torej, da tudi 1. april ni šel mimo mene, ne da bi komu kakšno zagodel. Nekoč sem si privoščil Poljaka, ki je delal z menoj v rudniku. Dober fant je bil, le eno napako je imel, s frizerji je bil popolnoma skregan. Nosil je tako dolge lase, da bi lahko kite spletal, nedelje pa niti toliko ni spoštoval, da bi se obril. Tistega dne pa sem ga le prelisičil in spravil k brivcu.

Tudi v Westfaliji smo rudarji socialno zavarovani in imamo pravico na brezplačno zdravljenje in zdravila. Bolnik prejme pri rudniški upravi bolniško napotnico, ali list, ki ga imenujemo »Krankenschein«. Za zobozdravnika pa prejmemo manjši bolniški list, po naše »Kurschein«. Ker je Poljak bil še novinec, sem mu svetopal, naj dvigne »Kurschein« in gre k brivcu, češ da on z veseljem ostrize in očedi vsakogar tudi za ta listek. Poljak je verjel in še istega dne, bilo je 1. aprila, doignil listek za zobozdravnika.

Ko je brivec zagledal Poljakovo tarzansko frizuro, je takoj vedel, kaj je treba narediti z njim. Temeljito ga je ostrigel in obril. Moj prijatelj se je zadovoljivo opazoval v ogledalu, ker je le uvidel, da tako ostrizen izgleda dokaj lepši in mlajši. Ves nasmijan je končno segel v žep, da bi z listkom poravnal plačilo. Brivec pa ga je debelo pogledal in zagodrnjal: »Jaz sem vendar brivec, ne pa zobozdravnika. Čemu mi bo ta listek?«

Tedaj pa se je v Poljakovi ostrizeni butici le posvetilo: »Aha... 1. april! France me je pogtegnil...«

Cirilu smo jo pa takole zagodli:

Tistega dne je predelavec v jami kričal: »Fantje, glejte, da boste pošiljali čisti premog, brez kamenja! Vagončki morajo biti do vrha napolnjeni. Danes bo prišel ravnatelj! Kdor ne bo delal, kakor sem ukazal, bo strogo kaznovan!«

Tako je ukazoval vsaki skupini posebej. Mi pa ne bodimo leni, smo se spravili nad novinca:

»Si slišal, kaj je naročil?! Čisti premog zahteva in nabasane vagončke! Torej, pohiti in

Za božjo voljo, kaj pa vi plešete po premoгу kakor medved? Pa še brez čevljev!

obrni se že! Takoj pojdi v vagonček in potlači premog!«

»Razumem, razumem,« je prikimal Ciril in si začel sezuvati čevlje. Fant je zlezal v vagonček in bosonog začel mencati po premoгу. Mi smo se pa skrivaj muzali.

Tedaj je prišel ravnatelj. Doignil je svetilko k vagončku, v katerem je bil Ciril, in začuden zakričal: »Za božjo voljo, kaj pa vi plešete po premoгу kot medved? Pa še brez čevljev! Saj niste v zeljnatem sodu, gromska strela!«

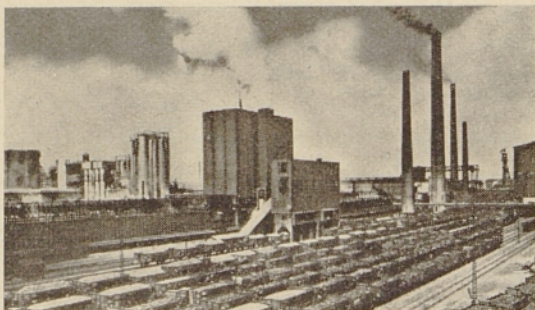
Ciril je boječ odgovoril: »Gospod ravnatelj, jaz sem samo ubogal predelavca, ki je zahteval, da pošiljamo nabasane vagončke in čisti premog; moji čevlji pa so žal umazani.«

»Aaa tako«, je dejal ravnatelj. »Tako modri delavci spadajo v vsak rudnik.« Razumevajoče se nam je posmejal in odšel s pozdravom: »Srečno!« Mi pa smo zakričali v Cirila:

»Ciril — prvi april!«

Iz krajev, kjer delajo naši ljudje: Essen v Westfaliji

Premogovnik v Essenu

Cuvlette-Merlebach
Kjer živi
največ Slovencev

Veno Pilon:

Freyming Merlebach

Jn gnalo me je do meje.
Na gričih sem srečal vasi
in montažna naselja v seriji,
višje od cerkve dimnik stoji:
tu je premog bog
in ljudje so pobožni.

Pod vsako streho brez konca,
dvoje družin je spojenih s hrbtom;
na koncu vrta dimniki rastejo v nebo
in črniijo otroke, ki se v njihovi senci igrajo.
Tam dalje pa v modernih naseljih
se strehe blestijo
kakor luskinе na pošastni ribi;
v sredi med njimi železni nosilec stoji
in odprtil rok
sprejema in oddaja električni tok.

V Freymingu, v Merlebachu sem srečal ljudi,
ki na francosko vprašanje
odgovarjajo nemško, a na nemško francosko.
Tu sem videl Poljake, v sebe zaprte,
Italijane, ki so dali sonce za premog,
in može brez žena, temne polti,
ki so nade jim strte.

Spoznal sem ljudi,
ki sami ne vedo, od kod in kaj so.

Tu živijo tudi Slovenci,
ki so prinesli v tujino svoj dom.
Še pod Triglavom slavček jim poje in Sava šumi,
po delu v društvu veselo pojo —
a drugi učijo jih peti.
V družini doma pa se jezik že meša:
staršev ime otrokom tuje zveni,
Belle Roche, Creutzwald, Jeanne d'Arc, Cité
to so zanje domače vasi.

Stari zakopljejo v zemljo spomin na svoj dom.
Pod zemljo premog je bog,
nad zemljo je premog gospod,
črn in trd je kakor pivosod
in trd je kruh, ki ga reže.

Zdaj vem, kaj me je gnalo med te ljudi.

O delu društva »BARBARE« v Jeanne d'Arc v Franciji

Lani je naše društvo imelo več prireditev. Ena največjih je bila 30. junija na prostem pri znanem »Čarovnem hrastu«. Čeprav je bila huda vročina, se je zbralo nad 2.000 ljudi, ki so se zabavali od 14 popoldne do 4 zjutraj. Naše društvo si je pri tej zabavi kar lepo napolnilo blagajno. Pa tudi ni nihče obžaloval, če je zapravil nekaj denarja, saj je bilo res prijetno. Iz vsakega kofa se je slišala naša lepa slovenska pesem, ki jo tudi domačini zelo radi poslušajo. Dostikrat še sami zraven zapojejo, čeprav besed ne poznajo. Večkrat tudi kar sami začnejo peti tisto našo znano »Mi se imamo radi«. Saj to je res prijateljska pesem!

15. decembra je naše otroke obiskal Miklavž, kakor je tukaj že stara navada. Pripeljal se je z avtomobilom in bil lepo sprejet od predsednika društva. Tudi letos je bil radodaren — obdaroval je 64 naših otrok, starih od enega do 14 let, s sladkarijami, za katere smo izdali 22.000 frankov. Seveda so se otroci lepo zahvalili in Miklavžu zapeli dve pesmici.

Ena najlepših prireditev lani je bila 22. decembra in sicer naš tradicionalni »Družinski večer«. To je res za nas izseljence najbolj prijeten in zabaven ter lep večer. Kmalu po 19. uri se je dvorana napolnila. Vsem so obrazi veselo sijali, saj se je vsak zavedal, da se bo na tem večeru res prijetno in po domače zabaval. In res je bilo tako. Prisotne je pozdravil predsednik Pribošek in jim zaželel, da se dobro imajo. Nato se nas je zbralo nekaj moških pevcev in smo zapeli dve domači pesmi. Kar dobro smo se odrezali, čeprav nimamo pevskega zbora. Seveda tudi godbe ni manjkalo, imeli smo še bogat srečolov, ki nam je deloma kril stroške za prireditev. Vsi člani so dobili po pol litra vina in večerjo, na kateri ni manjkalo našega domačega golaža. Po večerji smo obdarovali, kakor vsako leto, naše upokojene in vdove, ki jih imamo 22 ter tri naše že dolgo bolne člane. Dobili so denarne nagrade v skupnem znesku 25.000 frankov. Vesela zabava s petjem in godbo je trajala do treh zjutraj. Le škoda, da imamo takšen družinski večer samo enkrat na leto.

19. januarja letos smo se sestali, da pregledamo obračun našega društvenega dela v pre-

Na družinskem večeru v Jean d'Arcu

Tudi domačega golaža ni manjkalo. Pripravile so ga naše pridne ženske in dekleta

teklem letu in izvolimo nov odbor. Predsednik je otvoril sestanek z rudarskim pozdravom »srečno«, nato smo z enominutnim molkom počastili spomin na naše člane, ki so lani umrli. To sta bila naš zvesti član Franc Gaberšek, ki je ustanovil društvo Barbare leta 1926 v Jeanne d'Arcu. Pokopala ga je silikoza. Dalje je lani umrla članica Marija Novy. Naj bo obema pokojnima lahka tuja zemlja, na kateri sta delala in trpela!

Sedaj živita še dva člana, ki sta pri društvu od ustanovitve. Čeprav imata oba že čez 7 križev na plečih, sta še zdrava in čila korenjaka. To sta naša kamerada Vipotnik in Kranjc. Da bi se stari odbor, ki je vodil društvo 3 leta, nekoliko odpočil, smo izvolili v letošnji odbor nove člane, in sicer za predsednika Ludvika Budno ml., za drugega predsednika Matijo Vipotnika, za prvega tajnika Vili Krevlja, za drugega tajnika Ludvika Budno st., za prvega blagajnika Henrika Kranjca, za drugega blagajnika Martina Krevlja ml., za namestnike pa rojake: Medveška, Drenovca in Banoviča.

Naj ob koncu povem še to, da se že zdaj pripravljamo na našo poletno prireditev, ki bo, kakor lani, pri tistem čarovnem hrastu, in sicer 29. junija. Že sedaj vabimo vsa društva »Šavo«, »Triglav«, »Slavček« in sploh vse Slovence iz sosednjih kolonij, da se skupaj poveselimo. Začetek bo ob 14 popoldne. Naše gospodinje bodo pripravile dobre jedi, tudi pijače ne bo manjkalo in seveda vesele godbe. Pridite!

Johan Pribošek, Jeanne d'Arc

POIZVEDBA

Išče se Ivačič Pable. V Francijo je odšel leta 1938 na delo v železne rudnike. Bajе je v nesreči izgubil roke in oslepel. Išče ga njegov brat Anton Ivačič. Kdor bi kaj vedel, se naproša, naj sporoči na naslov: Anton Ivačič, Armeško, pošta Rajhenburg, Jugoslavija.

Izseljevanju iz Beneške Slovenije še ni videti konca ...

Beneška Slovenija, kamor štejemo Karnijo z Rezijo, Kanalsko dolino in dolino Bele ter Nadiško dolino, je ena izmed gospodarsko najbolj zaostalih pokrajin Italije. Iz Karnije, Rezije, Kanalske doline in doline Bele se prebivalci stalno izseljujejo, ali začasno ali pa za vedno.

Nedavno je bilo objavljeno poročilo karnijske skupnosti (Comunità carnica), v kateri so združeni župani in drugi zastopniki karnijskega prebivalstva. Po teh podatkih je šlo lani do 15. maja iz zahodnega dela Kanalske doline, iz občine Pontebe ter bližnjih furlanskih občin Kluže, Dunja, Moggio Udinese, Resiutte in Rezije od celotnega prebivalstva 14.912 oseb na sezonsko delo 1.199 moških in 251 žensk. To znaša kar 10,28 % vsega prebivalstva. Ti se na zimo vračajo ter prinašajo svojim družinam težko prisluženi zaslužek, na spomlad pa spet odhajajo na delo.

Vendar nimamo tu samo začasnih izseljencev. Ko hodijo hribovci iz Furlanije in Beneške Slovenije na sezonsko delo, se tega stalnega romanja naveličajo, spoznajo delovne razmere in ljudi v krajih, kamor hodijo na sezonsko delo in končno ostanejo tamkaj za stalno. Tako se je v povojnih letih od leta 1945 pa do maja 1957 za stalno (tam pravijo »za nimar«) izselilo od 84.506 prebivalcev Karnije, Kanalske doline, doline reke Bele ter Rezije 8.160 oseb oz. 2489 družin. Če jim dodamo še kakih 9000 oseb, ki hodijo stalno na sezonsko delo, dobimo kar 17.160 začasnih in stalnih izseljencev iz teh krajev, naseljenih v glavnem po beneških Slovencih in Furlanijah. Tako gre vsako leto na sezonsko delo iz Učeje 56,6 %, iz Osojan in Korit 26,5 %, iz Bele (Sv. Jurija) 22,2 % prebivalstva.

Za vedno pa se je izselilo od leta 1945 do 15. maja 1957 iz Ravence 41,5 %, iz Učeje 27,0 %, iz Solbice 25,9 %, iz Njive 21,4 %, iz Osojan in Korit 18,7 % prebivalstva.

Od 2489 družin, ki so se izselile za stalno, jih je šlo 960 izven Italije.

Poglejmo si občino Rezijo. Ta je za stalno izgubila 226 družin, od teh se jih je 207 naselilo v notranjosti Italije, 19 pa v tujini. Tu je dala — kakor vidimo tudi zgoraj — Ravenco od 364 prebivalcev kar 151 izseljencev, torej nekaj manj kakor polovico. Iz Rezije se je samo v lanskem letu za stalno izselilo 125 domačinov. Zanimivo je tudi, kako pada število rojstev v Reziji: leta 1900 se je rodilo 114 otrok, 1905 — 106, 1935 že samo 76, 1956 — 58, lani pa samo 43. Ni čudno, saj se prav mladi ljudje, ki naj bi bili očetje in matere, izseljujejo na tuje. Če pojde tako dalje, bo ostala Karnija prej ali slej prazna.

In vzroki? Življenje v slikoviti pokrajini pod Matajurjem je zelo težko. Zemlja je skopa in ne more več preživljati vseh svojih otrok. Zato so bili že od nedavna prisiljeni iskati si kruha v Furlaniji, v avstrijskih deželah in Nemčiji, v zadnjih desetletjih pa zlasti v Belgiji in Franciji. Sedaj predstavlja zaslužek v tujini največji dohodek beneških Slovencev. V zadnjih letih se je tudi italijanska vlada zganila in je dala na razpolago velike vsote za gradnjo novih cest, šol, za regulacije potokov in hudournikov, za pogozdovanje itd. Vendar ta dela še niso rodila pravih uspehov.

Poleg tega pa manjka n. pr. v Karniji skoraj vsaka industrija. Tam je nekaj žag v Villi Santini, dalje zaposluje nekaj delavcev Società Garnica Lavori, dve papirnici sta v Ovaru in Tolmezzu, tovarna papirja pa v Moggio Udinese. To pa je vse in še ti mali industrijski obrati stalno odpuščajo delavce, ker uvajajo nove moderne stroje, ki ne potrebujejo toliko delovne sile. Podjetja sicer dajejo vsem odpuščenim delavcem precejšnje odpravnine, vendar vsi ti odpuščeni tovarniški delavci odhajajo v tujino. Velika pomoč za prebivalstvo Kanalske doline je bil rudnik v Rajblju, kjer je zaposlenih poleg rudarjev iz sosednjih držav (tudi iz naše gornjesavske doline) okrog 500 delavcev-domačinov iz Kanalske doline. Toda zaradi modernizacije naprav in zaradi drugih načinov povečanja proizvodnosti je družba »Raibl-Pertusola« v zadnjih dveh letih odpustila iz službe 250 rudarjev. Zaradi tega se je izselilo v zadnjih desetih letih iz teh krajev 100 družin, ker zanje doma ni bilo več kruha. Odpuščanje nadaljnjih delavcev so rudarji preprečili z dolgotrajno stavko in mezdnim gibanjem, ki se je zaključilo šele 19. decembra 1957 z zmago delavcev.

Pri vsej tej gospodarski revščini pa se morajo beneški Slovenci še stalno boriti za pravice svojega jezika. Zidajo sicer nove šole, vendar ne v novih ne v starih šolah ne dovolijo poučevati v slovenskem jeziku. Celo v cerkvah se sliši vedno manj slovenskega jezika. Po vojni so obnovili samo v 13 cerkvah slovensko besedo, vendar jo zdaj poskušajo polagoma iziniti tudi iz teh krajev.

Cv. A. K.

Le ti fantje se skupaj zbierajo

(Slovenska narodna iz Benečije)

*Le ti fantje se skupaj zbierajo,
prau deleč marširajo;
prau deleč, deleč na to desno stran,
kjer je puobič nepoznan.*

*Le ti fantje se skupaj zbierajo,
noter u barčico siedajo;
o le plavaj, plavaj barčica,
proč od mojga sarčeca.*

*Le ta barčica oj h kraju gre,
jubica umivaj si roke,
umivaj, umivaj jubica roke,
jan toči drobne suzé.*

Most na Soči

(Foto Putnik, Ljubljana)

Pred sto leti so se naselili prvi Jugoslovani v Argentini

Preteklo leto je minilo 100 let, odkar so se naselili prvi Jugoslovani v daljni Argentini. Prvi Jugoslovan, ki se je naselil v Argentini, je bil neki Buratović iz Vrbanja na Hvaru. Po pripovedovanju najstarejših hvarskih izseljencev, ki danes žive v Rosariu in bližnji okolici, je Buratović prišel v Argentino kot mornar z neko jadrnico leto 1857.

Buratović je bil znan kot vodja gradbenih del v okolici Buenos Airesa in Rosaria. Po njegovem načrtu je bila vzpostavljena telegrafska zveza med Buenos Airesom in Rosariem, kakor tudi med drugimi središči v notranjosti Argentine. Pri izvrševanju teh del se je moral ta podjetnik večkrat boriti z indijanskimi plemei, ki so pobijala njegove skupine delavcev in večkrat uničila že vzpostavljene telegrafске zveze. Kljub temu je Buratović pogumno nadaljeval svoja dela ter je zato postal major oziroma poveljnik odreda, ki je varoval delovno mesto od napadov indijanskih plemen, ki so prihajali s prostranih pamp. V tistem času še ni bila organizirana argentinska vojska. Obstajala je samo narodna garda »Guardis nacional«.

Da so Argentinci zelo cenili Buratovičevo sposobnost in hrabrost, najbolj dokazuje to, da so v Rosariu neki velik trg imenovali po njem. Prav tako nosi njegovo ime železniška postaja v bližini mesta Bahia. V teh predelih je Buratović največ živel in delal.

Drugi Jugoslovan, doma z otoka Hvara, ki se je med prvimi naselil v Argentini, je Ante Radonić iz Pitave, ki je bil Buratovičev najožji sodelavec. Ta se je priselil v Argentino okrog leta 1867. Po 15 letih pa se je vrnil v domovino. Z Buratovičem so še delali brata Vicko in Benedikt Radonić iz Pitave. Kasneje, okrog leta 1870 ali 1872, so se v Argentino priselili še neki rojaki s Hvara, potem več Jugoslovanov z Lošinja, ki so prispeli tja s svojimi jadrnicami ter se izkrcali in nastanili v okolici Rosaria in Buenos Airesa oziroma v provinci Santa Fe. V naslednjih letih se je priselilo v Argentino še več Jugoslovanov z otoka Hvara in Lošinja. Danes žive Jugoslovani v vseh predelih prostrane Argentine od mrzle Patagonije do vročega Shaka, od visokih Ant do obale Atlantskega oceana.

RADIO odkriva ljudske talente

Tudi Franc Drenovec iz Senovega, izseljenec povratnik iz Holandije, je nastopil na tekmovanju »Pokaži, kaj znaš«. Kot odličen harmonikar je zasedel peto mesto

Vodstvo ljubljanskega Radia si neprestano prizadeva, da bi obogatilo program z novimi popularnimi oddajami. Priznati moramo, da ima pri tem res srečno roko. Rojaki iz evropskih dežel že poznajo priljubljene četrtkove večere domačih pesmi in sobotne »Oddaje za izseljence«, ki jih zelo radi poslušamo tudi doma. V zadnjem času pa je postala ena najbolj priljubljenih radijskih oddaj »Pokaži, kaj znaš«, ki je namenjena ljudskim talentom, pevcem, deklamatorjem, humoristom, igralcem, instrumentalistom, plesnim skupinam in drugim ljudem najrazličnejših poklicev, ki se v prostem času udeležujejo tudi na kulturnem področju. Koliko »neznanih talentov« je ta oddaja že odkrila in mnogim od njih postala tudi pomočnica in pobudnica pri nadaljnjem umetniškem udejstvovanju.

Za te nastope prejme uredništvo oddaje vsak dan okrog 25 prijav novih neznanih talentov. Seveda morajo vsi ti prej na poskušnjo. Ker pa so nekateri iz zelo oddaljenih krajev, prireja uredništvo oddaje stalne poskusne nastope po posameznih krajih Slovenije. Lahko si mislite, da zahteva to ogromno dela, truda, volje in požrtvovalnosti. Ob vsakem takem poskusnem nastopu v raznih krajih bi lahko napisali celo knjigo zanimivih podrobnosti. Zgodilo se je že, da je na primer mlad fant prišel v visokem snegu celih 14 km daleč, da bi pred radijsko ekipo pokazal »kaj zna«. Tako se je pred mikrofonom doslej zvrstila že cela vrsta ljudskih talentov najrazličnejših poklicev, delavcev, kmetov, intelektualcev, raznih starosti od šolarjev do upokojenecov.

Nastopili so z osemi mogočimi točkami. Nastopil je na primer glasbenik, ki je igral na flauto. Med igranjem pa je svoj instrument razstavil na pet delov, oziroma odlagal je del za delom, tako da je na koncu igral samo še na kratek ustnik. Nekdo je postavil harmoniko na tla, sedel nanjo in tako odigral skladbico. Posebnost oddaje, ki je bila 9. februarja, je bil Janez Rebec, železničar z Rakeka. Ta se ni prijavil k oddaji kot deklamator, ampak kot pesnik. Obe pesmi tega preprostega 45-letnega železničarja sta bili napisani z globokim občutkom do narave in precejšnjim smislom za ritem. Poslu-

šalci so ga nagradili z navdušenim odobravanjem. Na oddaji 26. januarja sta žela precejšnje odobravanje basist zdravnik dr. Vinko Peterin iz Zagreba in upokojenka sopranistka Justina Mihelj iz Idrije. Na eni izmed zadnjih oddaj pa je navdušil poslušalce tamburaški kvintet Kuharjev iz Doba pri Kostanjevici. V tem kvintetu so igrali oče, njegovi trije sinovi in nečak na glasbilih, ki so jih sami doma izdelali. Pri nastopu so zasluženo dosegli drugo mesto.

No, takih primerov bi lahko našeli še celo vrsto... »Talent« se prijavljajo v vedno večjem številu ne le iz Slovenije, ampak tudi iz Hrvaške, Srbije, Makedonije in drugih predelov Jugoslavije. Nastopila sta tudi že dva inozemca, eden iz Trsta in drugi iz Beljaka. Oglasila pa sta se tudi že dva slovenska izseljenca iz Francije.

Za te oddaje je pa izredno veliko zanimanje tudi pri poslušalcih, ki spremljajo izvajalce doma pri svojih sprejemnikih, in pri tistih, ki se udeležujejo javnih oddaj. Do nedavnega so bile te oddaje v ljubljanskem Mestnem gledališču. Toda dvorana je bila premajhna. Zato so nastope preselili v Opero. Pa tudi tu je že prva oddaja pokazala, da je tudi operno gledališče premajhno. Dva dni pred oddajo, ko začne prodajati vstopnice, je pred gledališko blagajno dolga vrsta ljudi, ki čakajo tudi po 5 do 8 ur, da se bo odprlo okence blagajne. Potem pa so vstopnice dobesedno razgrabljene.

Nastopajoče ocenjujejo dve komisiji: strokovna, ki jo sestavljajo štirje vidnejši predstavo-

Tamburaški kvintet Kuhar iz Doba, v katerem igrajo oče, sinovi in nečak na glasbila, ki so jih doma izdelali

Iz Argentine

V sredo, 8. januarja, je predal novi jugoslovanski veleposlanik Salko Fejić akreditivna pisma predsedniku Aramburu. V vladno palačo je prišel v spremstvu eskadrona grenadirjev, pred palačo pa ga je pozdravil bataljon vojakov z godbo, ki je zaigrala »Hej Slovani«. Predsednik Arambura se je z novim poslanikom delj časa zadržal v prijaznem pogovoru. Vsa slovesnost je bila posneta na televizijo in še isti dan predvajana kot velik dnevni dogodek. Naslednji dan je jugoslovanski veleposlanik položil krasen venec svežega cvetja pred spomenik osvoboditelja generala San Martina. Naslednji večer pa je bil sprejem pri prvem sekretarju veleposlaništva Vučekoviću. Na tem sprejemu so sodelovali tudi pevci in tamburaši ter drugi umetniki, ki so nastopili na proslavi 29. novembra.

*

Okrog 60 naših uglednih društvenih delavcev se je udeležilo širšega sestanka, na katerem so po daljšem razpravljanju sklenili, da bi bilo primerno ustanoviti za Slovence v velikem Buenos Airesu društvo s kulturno-izobraževalnim in športnim programom. Potreba po takšnem društvu je bila očitna že vrsto let, zato je želja vseh, da bi bilo društvo res kmalu ustanovljeno. — (Pobudnikom za to društvo želi obilo uspeha tudi Slovenska izseljenska matica.)

*

Po daljši bolezni je umrla 55-letna Jožefa Oberdank por. Rovtar, ki je prišla v Argentino leta 1924 ter bila znana kot pridna in zavedna slovenska žena. Saj sta si z možem Ivanom, ki je umrl pred osmimi leti, uredila lep turistični hotel »Evropa« na Isli v Tigri v bližini Buenos

niki kulturnega življenja — glasbeniki, gledališki igralci, književniki itd. (pri vsaki oddaji so drugi ljudje), ter druga komisija, ki jo sestavljajo štirje izžrebani ocenjevalci iz občinstva.

Ocene so, čeprav dokaj stroge, razmeroma precej visoke, kar je znak, da so izvajane točke na precej visoki ravni. Ker je vseh ocenjevalcev obeh komisij osem, ima najboljša ocena 80 točk. To najvišjo oceno so doslej prejeli le trije nastopajoči, in sicer 12-letni Janez Petrač iz Raven na Koroškem, ki je igral na svojo »čarobno piščalko« — flavto, klavirski trio mladih bratov Lorenz iz Ljubljane in 17-letni mnogo obetajoči pesnik France Keše iz Brestanice.

Pri vsaki oddaji nastopi 10 talentov. Nazadnje razumljivo sledi še najvažnejša točka oddaje — razdelitev nagrad. Tisti prvi trije, ki so dobili največ točk, prejmejo denarne nagrade Radio-Televizije Ljubljana, naslednji trije najboljši pa dobe praktična darila, ki jih za vsako oddajo pokloni kakšna tovarna.

Še kratek pozdrav napovedovalca: »Čez 14 dni nasvidenje!« Oddaja je končana. Ljudje odhajajo, vsi nastopajoči in poslušalci — nasmehani in zadovoljni. Saj so doživeli nekaj lepega, cesar prav gotovo ne bodo tako hitro pozabili.

Tugo Klasinc

Lepi sta pomlad in mladost

Airesa, ki je znan ne le med slovenskimi izseljenci, ampak tudi med tamkajšnjimi izletniki. Pokojnica zapušča v Argentini hčerko Silvijo, sina Adolfa, sestro Ivanko, brata Ivana, svaka Silvestra, svakinjo Francko in drugo sorodstvo. V Sempasu pa brata Franca, sestro in več sorodnikov.

*

V Cordobi so pokopali zvestega člana slovenskega društva, rojaka Janeza Škofa, ki je prišel v Argentino leta 1927 ter je tu delal kot stavbni mizar. Star je bil 62 let. Pokojni je bil doma iz Dragomlje vasi pri Suhorju.

»Lipa«, Buenos Aires

Srebrna poroka v Merlebachu. Praznovala sta jo v krogu svojih sinov in hčera ter številnih prijateljev rojak Franc Vodenik in njegova družica. K lepemu jubileju tudi naše čestitke!

PO DOMAČI DEŽELI...

V Londonu bo izšlo 12 jugoslovanskih romanov, od tega dva slovenska. Izdala jih bo londonska založba »Lincoln-Pragers« in publicistično podjetje Jugoslavije iz Beograda. Od slovenskih avtorjev so se odločili za povest Cirila Kosmača »Pomladni dan« in roman Ivana Potrča »Na kmetih«.

Iz Makedonije izvažajo nad 100 predmetov v 40 držav na vseh petih kontinentih. Makedonija danes zadovoljuje domače potrebe in proizvaja pomembne presežke za izvoz raznih barvastih kovin, nekovinskih rud, električnih naprav, proizvode kemične, kovinske, lesne, usnjarske in tekstilne industrije, ki so na tujih tržiščih cenjeni. Zadnja leta je povečala tudi izvoz zdravnih zelišč.

Nov most čez Savo bodo v kratkem izročili v promet na Bledu. Most je v glavnem že dograjen.

Perutninarstvo se je zadnja leta v Sloveniji zelo razmahnilo, še bolj pa se bo v prihodnje, ko bo Slovenija dobila tri nove perutninarske farme pri Zalogu, Ložah in Ptujju. Računajo, da bo leta 1961 dalo perutninarstvo v Sloveniji letno okrog 3500 ton mesa, 9000 plemenskih živali, 80.000 nesnic za valilna jajca in 160 milijonov konsumnih jajc.

Cerkniško jezero bodo začeli osuševati. To so že nameravali pred vojno in je bila ustanovljena vodna zadruga, ki je vključevala vasi od Gornjega jezera do Dolenje vasi. Zdaj so sklenili, da bodo očistili že vse obstoječe kanale, ponovno regulirali potok Zerovnico ter s tem pospešili odtok poplavnih vod. To bo začetek večjih osuševalnih del.

Hmelj bodo pridelovali tudi na Dolenjskem. V Srebrničah, kjer bo prevzela ekonomijo Kmetijska šola z Grma, bodo spomladi zasadili 5 ha plodne zemlje s hmeljem. Pozneje bodo te nasade še povečali. Kakor se spominjajo starejši ljudje, je tod že rasel hmelj; pa ne le v Srebrničah, temveč tudi drugod. Hmelj nameravajo nasaditi tudi v Sentjerneju, in sicer na 9 ha zemljišča, na Klevevžu pa na 5 ha. Nasadi bodo urejeni na naj sodobnejši način.

Na Gorenjskem je vedno več mleka, v čemer je uspeh večletnega načrtnega pospeševanja živinoreje. V kranjskem okraju obratuje 7 združnih mlekarskih obratov, 25 planinskih in 2 dolinski sirarni s skupno letno zmogljivostjo 11.350.000 litrov mleka. Spričo tolikšne predelave mleka bo treba povečati zmogljivost mlekarn, kar bo še bolj okrepilo živinorejo, ki je najmočnejša kmetijska stroka na Gorenjskem.

Lepo darilo za praznik žena — 8. marec je dala tovarna nogavic v Polzeli svojim zaposlenim delavkam. Uredila jim je moderno pralnico s pralnim strojem.

Gorenjska vas (Foto Vlastja, Ljubljana)

Zalec

Gledališče v Celju

Napeljava elektrike v dobrepoljski dolini gre k zaključku. Ko dobe letos elektriko še v Vodica, na Rapljevem, v Catežu in Kisovcu, bodo vsi kraji v dobrepoljski občini imeli električno luč.

Vas Mlinše nad Litijo je po osvoboditvi lepo napredovala. Kmetijska zadruga si je zgradila veliko poslopje za svoje upravne prostore, leta 1956 je vas dobila tudi lepo novo šolo, za katero so vaščani sami prispevali les.

Eden najstarejših rudnikov v Jugoslaviji je rudnik Raša v Istri, ki je praznoval nedavno 150-letnico. Ob 150-letnici organiziranega rudarskega dela v Istri so imeli proslavo, obenem pa je bila tudi slavnostna seja delavskega sveta. Ta je sklenil, da bo letos dal znatna sredstva za izboljšanje življenjskih pogojev rudarjev. 18 milijonov din bodo porabili za zgraditev vodovoda v okoliških rudarskih naseljih, 9 milijonov din pa so določili za gradnjo kulturnega doma v Podlabinu. Ob pomembnem jubileju je bilo 150 rudarjev iz istrskih premogovnikov odlikovanih, nad 360 rudarjev, ki delajo v rudniku nad 25 let, pa je prejelo nagrade.

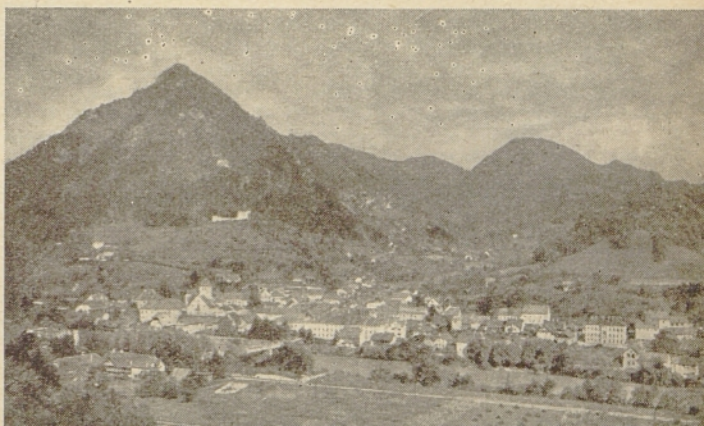
O izročitvi jugoslovanskega vojnega zločinca Artukoviča zadnji čas veliko pišejo časopisi. Po osebnem Artukovičevem nalogu je bilo ubitih 2.000 ljudi, kar je dokazano z dokumenti. Med temi 2.000 ljudmi je bilo 250 otrok do 14 let, 250 moških in žensk, starejših nad 60 let, 47 pravoslavni in 48 židovskih duhovnikov. To pa je le skromen del iz števila 200.000 žrtev nekdanjega ustaškega ministra notranjih zadev Andrije Artukoviča in njegovih pajdašev.

Prve mladinske brigade so odšle na delo pri gradnji avtoceste Ljubljana — Zagreb 10. marca. Dolenjska mladina jim je pripravila prizrčen sprejem. V prvi skupini mladih graditeljev je 1.200 brigadirjev, do 29. novembra pa se bo pri teh delih zvrstilo 50.000 mladih fantov in deklet iz vse Jugoslavije. To pa je komaj ena tretjina vseh prijavljenih, ki bi radi delali pri gradnji te ceste. Mladi brigadirji bodo do 29. novembra zgradili 77 km moderne avtoceste. H gradnji spada tudi velik most čez Savo, ki bo 350 metrov dolg. Njegova konstrukcija pa bo težka več kot 70 ton. Gradnjo tega velikega mostu so prevzele mladinske brigade mladih strokovnjakov in kvalificiranih delavcev mariborske tovarne »Metalna«, Tovarne avtomobilov in Hidromontaže iz Maribora.

300 milijonov din za stanovanja je določil delavski svet Železarne Jesenice. Ta železarna je imela lani okrog 400 milijonov din dobička. Sindikalni odbor Železarne je razpisal med delavci, ki so ustvarjalci teh sredstev in imajo zato tudi glavno besedo pri njihovi uporabi, anketo, kako bi ta denar najbolj koristno porabili. Pri anketi je sodelovalo nad 6.000 delavcev, ki so na prvem mestu večinoma predlagali gradnjo družinskih in samskih stanovanj, nato pa ureditev javnega letnega kopališča, mlečne restavracije, tržnice itd.

Pomlad ob Krki
Semič spomladi

Laško — kjer je znano zdravilišče

Domovina

V SPOMIN SLAVOJU I. TROŠTU

Na novega leta dan je umrl v Washingtonu, D. C. rojak Slavoj Ivan Trošt, ki je bil kakih 50 let konzularni in diplomatski uslužbenec Jugoslavije v Ameriki. Rodil se je 1890 v Podgradjih, od koder pa se je družina preselila v Knežak v Slovenskem Primorju. Prvič je prišel v Ameriko leta 1907. Med prvo svetovno vojno se je vrnil v Evropo ter se boril na strani Srbov. Po vojni se je spet vrnil v Ameriko in je bil po Etbinu Kristanu od 1929 do 1959 jugoslovanski izseljenski komisar na jugoslovanskem konzulatu v New Yorku. Leta 1941 je prišel k jugoslovanski ambasadi v Washingtonu, kjer je bil nazadnje šef oddelka za vizume. V mlajših letih je Trošt tudi mnogo sodeloval v ameriško slovenskih prosvetnih društvih. Rokjaki ga bodo ohranili v lepem spominu, tako tudi mi. Ob grobu se je poslovil od Trošta tudi jugoslovanski veleposlanik osebno.

ANDREW J. SHINE JE DOSEGEL DOKTORAT DRŽAVE OHIO

Andrew J. Shine, sin mr. in mrs. Franka Shine, 446 Center Str., Johnsonburg, Pa. je dne 20. decembra dosegel doktorsko čast na Ohio State University v Columbusu, Ohio.

Mr. Shine je bil med 67 kandidati, ki so dosegli Ph. D. diplomo države Ohio. Poleg specializacije v Mechanical Engineering, ima mr. Shine tudi B. M. E. in M. M. E. diplomi Rensselaerjevega politehničnega inštituta.

Mr. Andrewu Shine in njegovim staršem, ki sta doma iz vasi Juršiče pri Pivki na Krasu, tudi mi iskreno čestitamo!

SPOMENIK IVANU ZORMANU

Clevelandski rokaji nameravajo postaviti pokojnemu pesniku Ivanu Zormanu v Clevelandu spomenik. Mesto, kjer naj bi spomenik stal, še ni določeno; imajo pa več predlogov o tem, kje naj bi bil spomenik. Eden je tudi za javno knjižnico v mestu.

Mr. Robert Wencel, sin dobro znanih zakoncev mr. Antona in mr. Angele Wencel iz La Grande Parka, III. je bil nedavno imenovan za generalnega ravnatelja radijske postaje EBEE v Chicagu. Mr. Robertu Wencelu in njegovim staršem — naše iskrene čestitke!

SLOVENEK SEF AMERISKE DELEGACIJE V MOSKVI

V Moskvo je odpotovala ameriška metalurška delegacija, ki jo vodi načelnik metalurškega oddelka newyorške državne univerze John Nielson, ki je sin slovenskih staršev — Johna in Pavle Sešek iz Clevelanda.

NOVA ČLANSKA KAMPANJA SNPJ

V počastitev obeh obletnic skrbi za mladino pri SNPJ, o čemer pišemo v posebnem članku, je SNPJ organizirala veliko akcijo (kampanjo) za pridobivanje novih članov v mladinski oddelki SNPJ. Ta akcija je pričela 1. februarja in bo trajala do 30. novembra. Najboljši agitator dobi poleg rednih nagrad tudi še posebno nagrado 500 dolarjev in zlato uro.

PRVI JUGOSLOVAN ROJEN NA KITAJSKEM

V Peking, glavnem mestu Kitajske, se je 11. februarja rodil na jugoslovanskem poslanstvu prvi Jugoslovčan na Kitajskem. Oče novorojenčka je Miloš Šizakovec iz Cerknega, šofer na jugoslovanskem poslanstvu, mati pa Ivanka Rijavec, por. Šinkovec iz Oseka na Vipavskem. V New Yorku pa sta se jima rodila hčerka in sin.

Ivanka ima v Braziliji sestro Olgico, v Italiji sestre Leopoldo, Zorko, Anico in Marijo. Doma v Oseku mater pa brata Stanka in Ivana ter sestro Justino.

AGILEN ŽENSKI KLUB

Pri Slovenskem narodnem domu v Detroitu imajo zelo agilen ženski klub. Čeprav je v zadnjih petih letih umrlo sedem članic in se jih je šest preselilo v druge kraje, ima klub še vedno 70 članic. Večkrat na leto se zberejo na seji in lastnih prireditvah, drugače pa sodelujejo pri prireditvah slovenskih naprednih društev, ki so v tem domu.

V SPOMIN UMRLIM ROJAKOM

Na chicaškem pokopališču Woodlawn je poseben oddelek slovenskih grobov in poseben za člane SNPJ. Zdaj bo izdala chicaška federacija SNPJ tiskan seznam vseh na tem pokopališču pokopanih članov SNPJ in poleg tega tudi vseh Slovencev nečlanov, za katere bodo dobili podatke. Ta seznam bo razdeljen med udeležence na svečanosti, ki jo ima federacija na pokopališču vsako leto ob ameriškem Spominskem dnevu (30. maja).

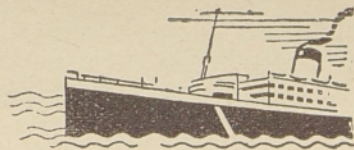
KONCERT TAMBURICE V BOSTONU

28. januarja je bil v Bostonu koncert tamburaškega zbora Tamburitza of Duquesne University v Pittsburghu, ki ga zdaj vodi Walter W. Kolar. Predvajali so narodne pesmi in ples iz slovenskih dežel, a prvi del je bil posvečen izrecno južnoslovanskim narodnim pesmim in plesom. Skupina priredi letno do 90 koncertov, na katerih prikazujejo v narodnih nošah slovenske pesmi in ples, obenem pa se z dohodki koncertov vzdržujejo pri študiju.

OBLETNICE DVEH DRUSTEV

V La Sallu, III. bosta letos praznovali dve društvi SNPJ visoki obletnici: društvo Triglav-Zora št. 2 svojo 55-letnico, društvo Sokol št. 98 pa 50-letnico obstoja. Skupno proslavo bosta imeli 4. maja v obeh dvoranah Slovenskega narodnega doma. Na proslavi bodo prikazali učenci tamkajšnje srednje šole primerno igro. Govorila

na tujih tleh

bosta pa glavni predsednik SNPJ Joseph Culkar in glavni tajnik Fred A. Vider.

ZALOSTNA 50-LETNICA

8. marca je bilo 50 let, kar je zadela collinwoodsko naselbino v Clevelandu strašna nesreča. Zgorelo je šolsko poslopje in v njem 63 otrok in dve učiteljici. Med otroci so bili tudi slovenski otroci. Prvi Slovenci so se — po poročilu Martina Janežiča v Prosveti z dne 11. februarja — začeli naseljevati v Collinwoodu okrog leta 1898 ter so največ delali v železniški popravljalnici. Največ Slovencev se je tam naselilo v letih 1904 in 1905. Bili so to večinoma mladi ljudje, ki so imeli tudi majhne otroke. Med 63 žrtvami je bilo 12 slovenskih otrok. Osem med njimi je bilo pokopanih v skupnem grobu na pokopališču sv. Pavla, druge pa so pokopali z drugimi žrtvami visoko nad Lakeviewom, kjer so na lepem prostoru postavili mladim žrtvam požara tudi spomenik. Rojak Janežič je pomagal pri reševanju, toda ni bilo pomoči, kajti otroci so bežali proti izhodu v zadnjem delu stavbe, kjer pa so se vrata odpirala navznoter. Ker so vsi pritiskali na vrata, vrat ni mogel nihče odpreti niti jim dopovedati, da naj se umaknejo in otroci so kmalu podlegli dimu in ognju. Od otrok je ostal komaj kupček zgorelih obleke in kosti. Tudi ta dogodek je del zgodovine ameriških rojakov.

ZLATA POROKA

2. februarja sta proslavljala v Slovenskem klubu v Milwaukee, Wis. zlato poroko Louise Lončar in njen mož, člana društva Venera št. 192 SNPJ. Prisrčno slavnost so jima priredili otroci in prijatelji. Cestitke tudi z naše strani!

SIN SLOVENSkih STARŠEV ZMAGOVALEC V TEKMAH KAVBOJEV

Mladi Eddie Yaklich iz Avondala, sin slovenskih staršev, se je proslavil kot kavboj. Je večkratni zmagovalec na kavboj-

skih prireditvah, ki jim pravijo rodeo in se odlikuje tudi kot pevec in kitarist. Samo v letošnjem januarju je dobil za 13.000 dolarjev nagrad. Tako je premagal na tekmovanjih v rodeu v Fort Worthu v Texasu izkušene teksaške kavboje in dobil prvo nagrado. Poleg tega je letos zmagal tudi še v Denverju, kmalu pa bo nastopil v El Pasu, Texas. Čeprav je star šele 21 let, je nastopil že v petih kavbojskih filmih.

SLOVENSKI RADIJSKI PROGRAM V YUKONU, PA.

V Yukonu, Pa. imajo redno vsako nedeljo med 12. in 13. uro slovenski radijski program na postaji WLOA. Po tej poti sporočajo rojakom vesele in žalostne novice. Program vzdržujejo rojaki sami s svojimi prispevki.

30-LETNICA CHICASKEGA PRESERNA

Pevsko društvo »Prešern« stopa letos v 30. leto svojega delovanja. Prešernovci se pripravljajo na dostojno praznovanje 30-letnice. Menijo pa, da bodo ta svoj jubilej najdostojneje proslavili, če bodo dobili v zbor čim več mlajših rojakov, ki naj vanj prinesejo novih, mlajših sil. Pritegniti bodo morali slovensko mladino drugega in tretjega slovenskega rodu!

VOLITVE DELEGATOV ZA KONVENCIJO SNPJ

V društvih SNPJ bo zdaj mnogo življenja. V teku so že priprave za volitev delegatov za 16. konvencijo SNPJ, ki morajo biti izvoljeni v maju in juniju. Po pravilih volijo društva, ki imajo več kakor 150 redno plačujočih članov, enega delegata, društva z nad 300 člani pa največ dva delegata. Društva, ki imajo manj kakor 150 članov, se lahko združijo za volitev skupnega delegata. Po seznamu, ki ga je objavila Prosveta, je društev, ki imajo manj kakor 150 članov, v SNPJ 456, med njimi 11 v Kanadi. Najmanjše društvo med njimi ima še dva člana, največje pa 149.

VAZNE NALOGE 16. KONVENCIJE SNPJ

Letošnja 16. konvencija SNPJ, ki se bo pričela 15. septembra v Clevelandu, bo morala rešiti mnoga pereča vprašanja naših izseljencev, ki so nastala v zadnjih letih. Zlasti bo mnogo govora o jednotinih skladih in njihovih ustreznih rezervah, predvsem pri bolniškem in posmrtninskem. To je resno vprašanje starih članov, ki povzroča sive lase tudi mnogim drugim organizacijam in celo sami vladi Združenih držav, ki bo letos izplačala 11 milijonom starih ljudi 7 in pol milijarde dolarjev socialne podpore. Tudi SNPJ bo morala na svoji konvenciji rešiti to vprašanje.

20-LETNICA MLADINSKEGA KROZKA ST. 2 V CLEVELANDU

Mladinski krožek št. 2 SNPJ v Clevelandu »Jolly Jesters« je eden od najbolj aktivnih mladinskih krožkov SNPJ sploh. Letos 23. februarja je proslavljal 20-letnico obstoja. Priredil je poseben koncert, na katerem so v drugem delu prikazali tudi spevoigro »Slovenska kmečka svatba«. Prireditev je vodil znani zborovodja Tone Subelj. V krožku je včlanjena predvsem slovenska mladina tretjega in četrtega rodu, ki pa zvesto in redno prihaja vsako soboto na vaje v Slovenski narodni dom na St. Clairu v Clevelandu, kjer je bila tudi ta prireditev.

SLOVENSKE HIŠE — ZRTEV NOVE CESTE

Slovenski rojaki v Collinwoodu in Euclidu, dveh mestih, ki ležita na robu Clevelanda in so v njih močne slovenske naselbine, so v resnih skrbeh, kaj bo z njihovimi hišami. Tam bodo gradili novo avtomobilsko cesto (Freeway), ki bo zgrajena v glavnem skozi slovensko naselbino v Collinwoodu in Euclidu. Hiše bodo podrli in lastniki se bodo morali seliti. Te hiše so zgradili ali kupili večinoma starejši rojaki, ki so si zanje z velikim trudom prihranili denarna sredstva.

Rojaki pišejo...

ROUNDUP, MONTANA

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo«, katera mi je potekla z letom 1957. Naročam jo tudi za leto 1958. S tem imam torej poravnano naročnino do leta 1959 in potem bom naročnino zopet podaljšala, ako dočakam, ker človek ne ve, kdaj ga bo stisnilo.

Mary Jellar

CLEVELAND, OHIO

Moj opis desetletnice Zbora »Triglav« se vsem dopade in tudi slika je lepa. Tudi za leto 1959 želim imeti koledar. Do takrat bom poslala spet en dopis in sliko. Zbor se Vam pa lepo zahvali, da je bil prostor tudi za nas. Dobila sem 10 oseb, ki so se naročile na Koledar 1958 in prosim, da mi jih čimprej pošljete.

Anna Jesenko

CICERO, ILLINOIS

Redno dobivam »Rodno grudo« in jo prav rada berem, ker je zelo zanimiva. Tudi koledar mi je všeč, ker ima toliko lepih slik. Po banki sem Vam poslala 13 dolarjev, to je za mene, za mrs. Karolino Beton in za mojo sestro tam v starem kraju, Mano Podjed. Če bo premalo, Vam bom pa še poslala. Želim Vam veliko uspeha in novih naročnikov ter pozdravljam vse v uredništvu.

Fani Blazun

CHISHOLM, MINNESOTA

Rada bi na kratko opisala svoj obisk in obisk mojih dveh hčerk v lepi Sloveniji leta 1954. Dne 23. maja smo bile skupaj z drugimi 54 ameriškimi Slovenci lepo sprejete od šolskih otrok s petjem. Ko smo se pripeljali na ljubljanski kolodvor, je bilo veliko veselje, ko sem po 30 letih zagledala spet svojega brata in druge sorodnike, vseh skupaj čez 50 ljudi. Nikdar ne bo pozabljeno Putnikovo devetdnevno potovanje po lepi Sloveniji. Moje hčerke in jaz se rade spominjamo tovarišev, ki so nam najprej razkazali ljubljanski grad in ljubljansko okolico, potem pa so nas spremljali na Bled, Portorož, Opatijo in Postojnsko jamo. Ves čas smo veselo prepevali in tudi povšter-tanc smo plesali. Ostane zdravi vsi onkraj morjal

Frances Hren

Rojakinja Ivana Zemlik s soprogom iz Denver Colorada. Mrs. Zemlikova je zvesta naročnica »Rodne grude, odkar izhaja

MERLEBACH, FRANCIJA

V prilogi Vam pošiljam naročnino za »Rodno grudo« 1957—1958. Zmeraj sem mislil, da se vidimo v tem letu in da Vam bom lahko osebno izročil, pa mi žal ni bilo mogoče. Želim Vam mnogo sreče in uspeha.

Pavlič Albin

ELY, MINNESOTA

Pošiljam Vam bančno nakazilo za vsoto 43.50 dolarjev, to je za 15 koledarjev in dve naročnini za »Rodno grudo«, t. j. zame in za Angelo Žergaj. Koledarje sem razprodal, pri tem pa mi je pomagal Louis Prijatelj, katerega poznate ter Vas vse lepo pozdrablja. Ravno tako Vam tudi jaz želim mnogo uspeha.

Jacob Kunstelj

GATCHELL-SUDBURY, CANADA

Pošiljam Vam ček za 9.50 dolarja za 3 naročnine, dve obnovi in eno novo, za: Frank Marolt, Louis Debelak in Rado Vukič, vsi iz Gatchell-Sudbury, Ontario. 50 cen. je namenjenih za tiskovni sklad. Koledar smo prejeli, hvala.

Frank Marolt

GOWANDA, N. Y.

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« letnik 1958. Sem najbrž malo pozen. Prosim Vas, če bi hoteli v »Rodni grudi« objaviti sliko mojega rojstnega kraja. To je fara Šmlednik pri Medvodah. Posebno rad bi videl novi most pri Medvodah. Kar bo stroškov, Vam bom povrnil.

Valentin Ovjack

HIBBING, MINN.

Pozdravljeni v novem letu iz daljne dežele, katero imamo sicer radi, vendar pa ne tako kot svojo prelepo Slovenijo, kamor nas vedno vleče srce. Posebno ako gre človek enkrat na obisk, nima več obstanka, kar vedno človeku nekaj manjka. Priloženo Vam pošiljam naročnino za prodane koledarje. Reči moram, da so v resnici zelo lepi. Pošiljam Vam tudi naročnino za rojaka Jerry Verant. Želim Vam letos dosti obiskov.

Mary Kolar

SOMERSET, COLO.

Priloženo Vam pošiljam čekovno nakazilo za 4 dolarje (za ponovno naročnino »Rodne grude«, en dolar pa za tiskovni sklad). Slovenski izseljenski koledar sem prejel pri »Prosveti«. Je zelo lepe vsebine. Potopisi in slike so zares lepe. V koledarju vidim, kako se je vse spremenilo v naši stari domovini in če bo šlo tako naprej, bo to ena najlepših dežel.

Mathew Karnely

ANOKA, MINN.

Prosim oprostite, ko Vam dolgo nisem poslala naročnine. Bila sem bolna. Poslala sem Vam naročnino za Slovenski izseljenski koledar za leti 1958 in 1959 ter »Rodno grudo« za leti 1958 in 1959.

Paula Aurzada

WAUKEGAN, ILLINOIS

Blíža se konec leta, ko poteče moja naročnina na »Rodno grudo«. Ne bi rada, da bi ustavili pošiljanje, ker jo vsak mesec težko pričakujem, da vidim, kaj se godi v naši domovini. Se vedno hrepenimo po njej, ko je tako lepa, posebno pa naša Dolenjska, kjer mi je tekla zibelka. Pošiljam Vam 6 dolarjev. To je naročnina za mene in za gospo Leskover iz North Chicaga. Na svidenje!

Josephine Kozina

BUHL, MINNESOTA

Prejela sem Vaše koledarje, ki so jih ljudje ob praznikih z zanimanjem prebirali. Posebno so lepe slike iz vsega sveta, koder so raztreseni Slovenci. Tudi »Rodna gruda« je lepo urejena. G. Pogorelca sem poznala od leta 1919; ko je hodil skozi Buhl, se je vedno ustavil pri nas in prenočil. Zdaj je njegova pot končana. Rada bi Vas še enkrat obiskala, preden umrjem,

ali je to dolga pot za stare ljudi. Spomnite se zato, da imate v daljni Ameriki zvesto prijateljico Jugoslavije.

Frances Kovacich

DENVER, COLORADO

Vaš koledar je zelo lepa in zanimiva knjiga in ga bom priporočala vsaki slovenski družini. Rada bi Vam pridobila kakega novega naročnika tu v Denverju. Tukaj Vam pošiljam naročnino za »Rodno grudo« in za koledar in se Vam zahvaljujem, da mi vse tako redno pošiljate.

Ivana Zemlik

ELY MINNESOTA

Ko prebiram Vaš koledar, uživam ob spomenu na obisk Jugoslavije in na lepe dni, ki sem jih preživel v Sloveniji. Upam, da se tudi drugi starejši rojaki radi spominjajo mladih dni v svoji rojstni domovini, in da se bodo še mnogi odločili za obisk privlačne Slovenije. Priporočam vsem: korajža velja, kjer je zdravje doma. Sporočam Vam, da smo koledarje že razprodali in Vam priloženo pošiljam ček z naročnino.

Alojzij Prijatelj

NORTH CHICAGO, ILLINOIS

»Rodna gruda« se mi zelo dopade. Pošiljam Vam nadaljnjo naročnino za vse leto v znesku 3 dolarjev, dva dolarja pa v pomoč tisku. Pozdravljam vse čitatelje »Rodne grude«.

Anton in Rozi Mesec

SEATTLE, WASHINGTON

Ker sem precej pozen s poravnavo članarine, bom pa plačal zdaj vnaprej, zato Vam pošiljam 6 dolarjev. Osebnost se ne poznamo, pa Vam tukaj napišem, da sem doma iz Otoka pri Podzemlju. V Ameriki sem že 53 let. Leta 1909 sem bil tudi na Aljaski. Mislil sem si nabrati zlata, sem se pa le uši. Delal sem tudi v Idahi v svinčenih rudnikih. Tam sem si nabral silikoze, tako da sedaj lahko kašljam. 50 let sem delal v različnih rudnikih, največ v premo-goonikih v Roslyn, Wash., pet let pa v ladjedelnicah tukaj v Seattlu. Tu je precej Slovencev. Imamo svoje društvo, ki spada k SNPJ, katere član sem že 50 let. Naročnik Prospete sem pa, odkar izhaja. V Renntonu imamo tudi slovenski klub, ki več-

krat priredi kakšno zabavno prireditev. Tukaj pri nas že dolgo nismo imeli tako mile zime, kakor je letos. Le nekajkrat je lahka slana pobelila vrtove, zdaj pa že cvete zgodno sadno drevje. Lepo pozdravljeni.

Gregor Janashek

LANGDON, ALTA, KANADA

Danes Vam bom odposlal bančno nakazilo za 10 dolarjev. Prosim Vas, da mi sporočite, kako je z mojo naročnino za Rodno grudo in koledar. Oprostite, da nisem tega storil prej, sem namreč zelo zaposlen. Delam pri železniškem podjetju, zraven tega pa študiram oziroma ponavljam in dopolnjujem svoj študij v radiotehniki. Če mi bo uspelo, bom že letošnjo pomlad prejel diplomu. Možno je, da se bom takrat vrnil nazaj v Jugoslavijo, ali pa bom nadaljeval študij ter dosegel cilj, o katerem sem že dolgo sanjal, da bom postal inženir TV. Ta cilj je pa res težko dosegljivo, ker je zanj treba dosti denarja. Tudi ni lahko podnevi delati, ponoči pa študirati. Toda prepričan sem, da bom kljub težavam to dosegel. Vaš rojak

Slavko Žižek

Toplo želimo, da bi se Vam Vaša želja izpolnila ter da bi si kmalu v domovini segli v roke.

SCHUMACHER, ONTARIO, KANADA

Želim Vam veliko uspehov pri Vašem delu. Pošiljam Vam ček za 5 dolarjev kot naročnino za Rodno grudo za leto 1957 in koledar. List mi je zelo všeč. Všeč mi je tudi koledar, ki ste mi ga poslali. Prejela sem dva, enega sem dala prijatelju. Kar je še premalo za naročnino, Vam bom še poslala. Sprejmite lepe pozdrave vsi v domovini od nas, ki živimo tukaj. Tudi od novih naseljencev, to je od Stanislava Čenasi in Jožeta Starešiniča iz Preloke. Jože je dober muzikant. Tu dela globoko pod zemljo v rudniku in kar ne more pozabiti lepe Slovenije. Oba z možem pristrčno pozdravljava vse rojake in vse v domovini.

Maryja Kramarich

EUCLID, OHIO

Oprostite, ker sem zakasnila z naročnino za Rodno grudo. Pošiljam Vam 5 dolarje in upam, da mi ne zamerite. Oba z možem sva bolehnata, mož boleha že vso zimo in zelo težko

pričakuje vsak mesec Rodno grudo, na katero sem naročena že od začetka, ko je začela izhajati. Leta 1952 sva s sinom, ki je učitelj v Portland Oregonu, obiskala domovino. Rojena sem v Fari pri Kočevju. Veselilo me bo, če boste ob priložnosti objavili fotografijo moje rojstne vasice.

Frances Abramovič

TORONTO, CANADA

Priloženo Vam pošiljam denarno nakazilo za 8 in pol dolarja, to je za dve ponovni naročnini za Rodno grudo za mene in rojaka Franca Lavriča ter za letošnji koledar.

Zivljenje tukaj v Canadi nam je doslej potekalo nekako enakomerno, toda zaradi dnevo naraščajoče brezposelnosti je pri delavskih slojih opaziti vznemirjenost. V tem pogledu je Kanada bolj prizadeta kakor ZDA. Bojimo se, da se ne bi znašli v položaju znane delavske krize, ki je bila leta 1929 do 1936.

Jože Serjak

BROOKLYN, N. Y.

Rodno grudo težko čakam, saj mi vedno prinese nekaj novega, posebno slike so mi nadse drage. Saj vidim tam kraje, ki se jih še nekoliko spominjam. Doma sem iz Grobelj pri Domžalah, ki sem jih zapustila leta 1910 kot 15-letna deklica. Zelo rada berem, zanima me vse, kar je slovenskega. Pošiljam Vam 6 in pol dolarja za Rodno grudo, naročnino za dve leti, kar pa je več, naj bo v pomoč tisku.

Helen Pellich

CLEARWATER, FLORIDA

Prejela sem Slovenski izseljenški koledar za leto 1958, za katerega se Vam prav lepo zahvaljujem. Dabila sem tudi dvanajst številki »Rodne grude«. Ne morem Vam opisati, kako sem se razveselila koledarja in kako sem vesela, ko prejmem kakšek spomina rojstne domovine.

Anna Podlesnik

JEANNE D'ARC, FRANCIJA

Želim, da mi še naprej pošiljate Rodno grudo, kakor tudi rojaku Kreol Martinu. Naročnino bova plačala kakor lani, ko prideva na dopust v domovino. V vsaki številki Rodne grude vidim lepe domače kraje, kar mi je zelo všeč. Veselilo bi me, če bi enkrat objavili Senovo pri Brestanici, ki je moj rojstni kraj. Toplo pozdravljam vse bralce Rodne grude.

Johan Pribošek

CLEVELAND, OHIO

Po Money ordru Vam pošiljam 4 in pol dolarja za koledar in Rodno grudo. Oboje mi je zelo všeč. Rodno grudo rad čitam, ker ima dosti novic in želim, da mi jo kar naprej pošiljate. Morda se kmalu vidimo, če mi bo zdravej dopuščalo.

John Pirc

LADYSMITH B. C., CANADA

Tudi jaz se moram enkrat oglasiti v Vaš lepi list. Ne vem ali sem naročnica ali ne. Sicer je to »špaso« slišati, vendar je nekdo moral dati moj naslov, ker sem prejela že nekaj številčk lista »Rodna gruda«. Želela bi, da bi mi sporočili, kdo mi je list naročil in ali je za mene plačal naročnino. Ne vem, komu se imam zahvaliti. Imamo zelo muhasto vreme, vedno dež. Bi Vam še kaj napisala. Bom pa potem, ko bom vedela, da sem naročnica, kar tudi želim biti. Lepe pozdrave vsem posebno pa moji lepi Dolenjski.

Rozalija Drev

NORTH CHICAGO, ILLINOIS

naročnino za list »Rodna gruda«
Tu Vam pošiljam nadaljnjo v znesku 5 dolarjev. Ker sem tudi hčerka rodne domovine, me vse zelo zanima. Želim Vam mnogo uspeha.

Jennie Jesenovc

VICOIGNE, FRANCIJA

Pošiljam Vam 2.000 frankov kot naročnino za Rodno grudo za leto 1958 za mene in mojega sina v Parizu. Kar je več, naj bo za tiskovni sklad. S pozdravom

Angela Boslič

FONTANA, CALIF.

Čakala sem, da poteče moja naročnina na »Rodno grudo«. Priloženo Vam pošiljam dva dolarja, drugič pa Vam bom po M. O. poslala kaj več. Zahvaljujem se Vam za sliko Smarjeških Toplic. Kako rada gledam to sliko! Ko bi bila malo mlajša, bi šla takoj tja. Doma sem iz Zbur. Škoda, da se na sliki vidi le pol Smarjete.

Josefine Brezovec

FONTANA, CALIF.

Priloženo Vam pošiljam čekovno nakaznico za 9 dolarjev. To je enoletna naročnina »Rodne grude« za Mary Pernush, Jennie Petek in Valentin Fortuna. »Rodna gruda« je zelo zanimiva, posebno še, ker ima lepe slike iz rojstne domovine, katere nam obujajo spomine na otroška leta. Jaz sem doma s Poljan nad Skofjo Loko. Vedno mi gredo misli nazaj v moj rojstni kraj, kadar prejmem »Rodno grudo«. Mnogo naročnikov in obilo uspeha Vam želi

Valentin Fortuna

DETROIT, MICH.

Danes sem Vam poslala 14,5 dolarja kot naročnino »Rodne grude« za dve leti in Slovenski izseljenski koledar za rojaka Rudolf Potočnika ter naročnini za list še za rojaka Paula Ocepka in Paulo Bole. Hvala za priobčitev slike moje rojstne vasi, na kateri se vidi moja domača hiša, to je Škocjan na Dolenjskem.

Paula Bole

EAST HELENA, MONTANA

Ker sem opazila, da je potekla moja naročnina na »Rodno grudo«, Vam pošiljam 5 dolarjev, kar pa je več, naj bo v podporo listu. Prosim Vas, da bi ob priložnosti pogledali, kako se kaj imajo v Borovnici in bi potem kaj napisali v »Rodni grudi«. Tu v daljni Montani ni nobenega več, ki bi bil iz Borovnice. Starejši ljudje so vsi pomrli, zato se me res prime včasih domotožje. Pozdravljam vse čitatelje »Rodne grude«.

Jennie Smith

ABERDEN, WASH.

Priloženo Vam pošiljam čekovno nakaznico za 10 dolarjev kot naročnino za list za rojaka Joseph Klopčic za l. 1957. Nadalje Vam pošiljam obnove za rojaka Franka Matko in za mene.

Mary Iskra

Belokranjska narodna

Prošel je prošel
pisani vuzem,
došel je došel
zeleni Jurij
z laket dolgo mladico,
s pedenj dolgo travico.

Dajte mu kruha,
da ga ne bo muha.

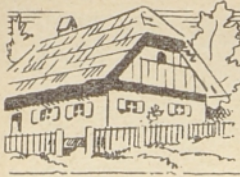
Dajte mu jajec,
da ga ne bo zajec.

Dajte mu pogače,
naj mu noga skače.

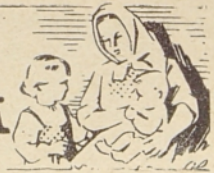
Dajte mu vina,
da ga ne bo zima.

Dajte mu dinar,
da ga ne bo mlinar.

DOM IN DRUŽINA

USPEŠNO DELO OKRAJNEGA ZAVODA ZA POSPEŠEVANJE GOSPODINJSTVA V NOVEM MESTU

Že pred tremi leti so v Novem mestu s pomočjo Okrajne zveze ženskih društev ustanovili Okrajni zavod za pospeševanje gospodinjstva, ki je prvi te vrste v Sloveniji. Iz skromnih začetkov se je ta zavod v tej dobi res lepo razvil. Že prvo leto je priredil tri gospodinjske tečaje za delavska dekleta iz tovarn »Novoteks« in »Novoles« ter za kmečka dekleta iz okolice. Na teh tečajih so se dekleta res dosti naučile, kar so dokazale tudi na razstavi, ki jo je zavod pozneje priredil. Novomeški okraj ima veliko težko dostopnih krajev, zato je zavod organiziral potovalne tečaje za sodobno gospodinjsko izobrazbo. Pri tem so bili res zelo praktični. Po lastni zamisli so si pripravili prenosno kuhinjsko opremo. Vsi kuhinjski pripomočki so bili v zanašač za to narejenih zabojih, ki so jih na tečaju uporabljali za delovne mize. Vsako jesen so žene obiskovale tečaje za konserviranje sočivja in sadja, spomladi pa so to svoje znanje dopolnile s praktičnimi vajami pri konserviranju polletnega sadja in zelenjave.

Lani je imel novomeški okraj 11 kmetijsko-gospodarskih šol, na katerih so imele strokovne učiteljice 14-dnevni strujen pouk iz gospodinjstva. Gospodinjski pouk so dalje uvedli tudi na učiteljskih z namenom, da bodo lahko tudi bodoče učiteljice pomagale zavodu pri njegovem delu. Gospodinjski pouk so uvedli na osemletkah v Črnomlju, v Kostanjevici, Šentjerneju, Žužemberku in Mirni peči. Vodijo ga strokovne gospodinjske učiteljice.

Zavod je posvetil tudi veliko pozornosti prehrani delavcev v tovarnah. Strokovne učiteljice so obiskale večje tovarne v okraju in pokazale delavcem, kakšne naj bodo njihove malice in topli obroki med delovnim časom. Dalje ima ta zavod veliko zaslug tudi za to, da so

po šolah uvedli tople malice. Kmalu bo pripomogel tudi k temu, da bodo tam lahko dobivali tudi kosila, s čimer bo zelo ustrezno tistim otrokom, ki so zelo oddaljeni od šole in so njihovi starši zaposleni.

KONSERVIRNI CENTER V JURJEVICI PRI RIBNICI

Jurjevica ima v svoji okolici obilo sadja, ki so ga doslej večinoma predelovali v žgane pijače, le delno pa sušili in svežega prodajali. Na pobudo Zveze združnic in Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva v Ljubljani bo Jurjevica

letos dobila konservirni center, ki bo poskrbel za predelavo sadja v sokove, marmelade in podobno, kar bo velikega pomena za prehrano prebivalstva. V center bo pripeljala posamezna družina svoje pridelke po razporedu, ki ga bodo določili. Tam ga bo s pomočjo tehničnih pripomočkov in pod strokovnim vodstvom predelala v sokove, marmelade, džeme ali posušila proti zmerni odškodnini. V teh centrih bo mogoče predelovati tudi večje količine sadja in zelenjave. Vsekakor bo ta center velikega pomena za ves ribniški okraj. Prebivalci se zanj zelo zanimajo in so obljubili vso pomoč.

Nekaj dietnih jedi za bolne na jetrih

KOKOSJI RAGU

Kos nemastnega kokošjega mesa, nekaj jušne zelenjave, žlico bele moke, za oreh surovega masla, dve skodelici vode in enako količino mleka, nekaj belušev ali špargljev, pol jajca, limonin sok in sol.

Kokošje meso pristavimo v mrzli vodi obenem z zelenjavo in jo dušimo do mehkega. Nato juho precedimo, jo ohladimo in odstranimo maščobo, ki se je nabrala zgoraj. V suho kozico damo moko, jo rumeno prepražimo, zalijemo z mrzlim mlekom in kuhamo pol ure. Nato prilijemo juho, v kateri se je kuhalo meso, osolimo, začiniimo z limoninim sokom in legiramo z raztepenim jajcem. Kuhanemu kokošjemu mesu odstranimo kožo in kosti, ga narežemo na kocke in polijemo z omako. Nazadnje dodamo že na kocke narezane beluše, ki smo jih posebej dušile.

PUDING IZ KOKOSJEGA MESA

Lep kos kokoši, beljak, kos kruha ali dve žemlji, nekaj nasekljanega zelenega peteršilja, za oreh surovega masla, kozarček mleka in ščepe soli.

Kruh namočimo v mleko, ga ožmemo, nato pa skupaj s kuhanim kokošjim mesom, ki smo mu odstranili koščice, zmeljemo. Vse osolimo, dodamo nasekljan peteršilj in previdno primešamo trd sneg enega beljaka. Pudingov model pomastimo z maslom, vanj zvedamo to zmes ter jo pol ure kuhamo v sopari.

JABOLČNA JUHA

(za eno osebo)

Tri lepa jabolka, skodelico vode, žlico bele pšenične moke ali pudingovega praška, tri žlice sladkorja v prahu, limonin sok.

Očiščena in na rezine ali na krljhe zrezana jabolka kuhamo v vodi in pretlačimo. Nato dodamo v mrzli vodi razmešano moko ali pudingov prašek, dobro premešamo, prevremo, nato pa osladkamo in začiniimo z limoninim sokom.

LIMONINA JUHA S SNEŽNIMI

ŽLICNIKI

(za eno osebo)

Potrebujemo: skodelico vode, lupino ene limone (samo vrhno rumeno plast), žlico pudinga v prahu ali fine pšenične moke, dve žlici sladkorne sipe, limonin sok, en jajčni beljak.

Puding ali moko razmešamo v pol kozarca mrzle vode. Ostalo vodo prevremo in v vrelo zakuhamo puding, spet dobro prevremo, precedimo in zakuhamo žličnike. Nato juho osladimo in ji pred serviranjem dodamo po okusu limoninega soka in prav drobno se-sekljane limonine lupine.

Za žličnike naredimo iz beljaka trd sneg, nato ga zajemamo z žličko in previdno zakuhamo na juhi.

SIROVI (SKUTINI) CMOKI

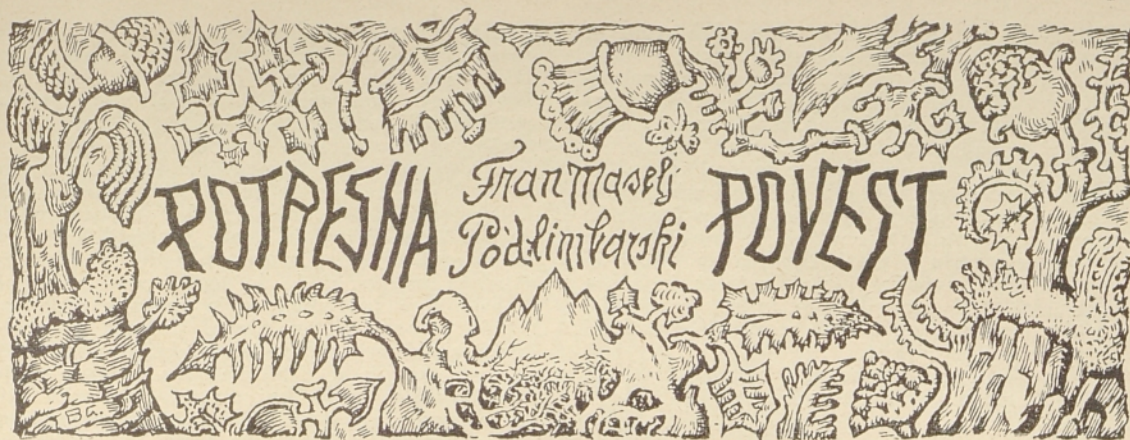
Dve žemlji, kozarček mleka, za jajce surovega masla, pol jajčka, skodelica sira, sol, žlico kruhovih drobtin.

Žemljo ali kruh namočimo v mrzlo mleko. Nato vmešamo surovo maslo in rumenjaki ter dodamo ožete pretlačene žemlje ter pretlačen sir, osolimo in previdno vmešamo trd sneg iz beljaka. Zmesi dosujemo drobtine ter oblikujemo cmoke, ki jih vložimo v vrelo slano vodo, kjer naj na robu štedilnika vro 10 minut. Paziti moramo, da se ne razkuhajo.

Pomlad pred domačo hišo

Tisti popotni človek je dal zvečer, ko je bil povečerjal v oblicah krompir, prinesiti iz krème toliko vina, da se ga je tisti večer napila vsa Cijazovčeva družina. Ker ni bilo toliko kozarcev pri hiši, so pili kar iz skodelic, ponev, korcev in rogeljcev. Ko so se napili, je morala gospodinja na njegov račun kuhati še kavo. Se dolgo so se Cijazovčevi spominjali tistega večera in tisti popotnik je povedal tudi lepo povest o nekem cesarju v jutrovih deželah, ki je imel na svojem vrtu oreh in na orehu veverico, ki je metala, kakor si ji je zdelo, ali zlate luščine ali pa biserna jedrca na tla. Cesarjevi verni slugi pa so te dragocenosti izpod oreha pobirali in jih za cesarja spravljali. Ko se je Cijazovec spomnil te zgodbe, se je posmejal ter vprašal sinka: »Ali je morda s tepke padel tolar ali s kozolca?«

»Kar takole je padel na okrajek klobuka, pa na ramo, pa na tla,« je goreče razlagal sinek. »In jaz sem takoj skočil za njim.«

»Pa nisi nič videl, od kod? Morebiti iz znamenja?«

»Ne, nič nisem videl. Kar spravite ga ata, mi boste o binkoštih na gori kupili zanj odpustek!«

Cijazovec je vzel tolar in ga ogledoval. Srebrn je, kov se kaže pravi, pošten, orel je cesarski, glava cesarska. Da bi se bolje prepričal o pristnosti in veljavnosti tolarja, je vzel iz žepa svoj tolar in ga primerjal z najdenim. In je ugotovil, da sta si podobna kakor jajce jajcu, da sta oba enako težka in enakega cvenka. Cijazovec nikakor ni moglo v glavo, od kod bi se bil vzel ta denar. Ali se je Jančku le zdelo, ali ga je res dobil, kakor je povedal? Napotila sta se h kozolcu in Janček je moral pokazati, kje in kako se je zgodilo to čudo. Tik kozolca stoji ponižno znamenje, lesen križ s slabo izrezljano, črveno in zatemnelo podobo Zveličarja, pokrit s trohnečimi deskami. Nad kozolcem se košati mogočna tepka, ki prešerno razprostira svoje močne grčave veje čez znamenje in streho.

Cijazovec se je spoštljivo odkril in prekrižal pred znamenjem. Ko je opravil to kratko pobožnost, je pomaknil klobuk na tilnik in pogledal navzgor: V kozolcu ni videti ničesar, v znamenju ničesar, v tepki ničesar. Pogledal je v nebesni obok: visoko nad njim leti jata žerjavov na sever. Ali ti vendar ne spuščajo sre-

brnjakov nad zemljo! Pomikastil je znamenje — nekaj starega, že davno usahlega roževja se je zakadilo na tla in zaprašilo poleg stojčemu Jančku v oči. Z obema rokama je nato prijel za steber kozolca in ga poskusil pomajati. Pa steber se ne gane in s kozolca ne pade nič. Nato se je Cijazovec globoko zamislil vrtič tolar med prsti.

Iz zamotanih in zavozlanih misli, ki so se pletle okoli tolarjev, zlatih orehov in jutrovskih cesarjev, ga je prebudil zvon, oznanjujoč, da je mašnik v cerkvi sredi vasi pristopil k svetemu opravilu. »Naj bo, kakor je božja volja!« je vdano vzdihnil in se ozrl proti cerkvi ter vtaknil tolar v žep. Zvon ga je spomnil današnjega cerkvenega slavlja, velikega praznika rešitve in zmage. Odkril se je in prekrižal. V njegovi duši, skoraj do dna razburkani, so nastopili utehe polni čuti mile pobožnosti, ko ga zdajci premoči mogočna godba, ki je donela iz cerkve.

V Gabrovcu je navada, da ob velikih praznikih godci godejo pri slovesni službi božji. Sicer gabrovška godba razvajeno uho bolj spominja mlatičev, sodarjev in kleparjev, kakor Gallusa ali Smetane, a Cijazovec je močno ugajala. Navdala ga je z neko mladostno prešernostjo in čilostjo ter prilila dobrodejne toplote njegovemu starikavemu telesu. Nemara bi bil začel pritrkavati z nogo, da ni nov, nepričakovan pojav vzbudil njegove nejevolje.

Na pragu Smoletove gostilne, stoječe ob cesti, dobrih sto korakov pod njegovim kozolcem, je zagledal mlado, gosposko oblečeno deklico. To vitko bitje rezke, harmonične lepote, je hitrih korakov stopilo iz Smoletove veže, postalo na pragu ter se z zornim ocesom srečne mladosti oziralo na nebo, po travnikih in proti cerkvi. Cijazovca pojav te gosposke Rusalke ni prav nič navdušil. Sivo, a vendar pozorno je pogledal na to nežno stvar, ko pa jo je spoznal, je gromko zakašljal ter se zlovolljno obrnil proti hlevu. Jančka, ki je veselo hotel steči k deklici, je ujel za suknič in ga zadržal. Deklica je to opazila, se zganila in kakor preplašena srna stopila nazaj v vežo.

Cijazovec je zopet nategnil lice v skrbi polne gube in mrki mrak je objel njegovo dušo. Hočeš nočeš je zopet moral prilepiti svojo misel k neposlušnemu sinu. »Zaradi takšne gosposke deklina neposlušni sin ni hotel ubogati svojega

očeta — joj, joj!« je mrmral pred hlevom in kljub velikemu prazniku so nanj navalile težke misli. V mislih je ponovil vse, kar je razburjalo že toliko slovenskih očetov. Silno na široko je razpredel svoje žalostne misli, vmes pa je njegov pogled pogosto poletel proti Smoletovi hiši. Ko ga je to premišljanje zadosti zamudilo, je odkorakal pred hišo. Ob hiši stoji miza, zbita iz desak, in klop. Tja je sedel. Vse, o čemer je poprej mislil in kar je videl, se mu je vrtelo v divjem neredu v glavi. Deklica na pragu in brat Andrej, nepokorni sin in tolar in slaba letina in sveti praznik, vse to se je mešalo, vrvelo in plesalo ob zvokih mogočnih godal, ki so odmevali iz cerkve.

Naposled ga je premagala dremota. Naslonil se je s hrbtom na zid in zakinkal.

II.

Rusalka, ki se je prikazala Cijazovcu med deseto mašo na pragu Smoletove gostilne in ga tako silno razburila, je bila hči ljubljanskega profesorja Daniča. Ta mož se je rodil pred dobrimi petdesetimi leti v Gabrovcu v hiši, ki se ji po domače pravi Smoletova. Starši so ga poslali v ljubljanske šole, kjer mu je marljivost razbistrila glavo, revščina pa utrdila značaj. Po dovršenih visokih šolah je postal profesor in bil po tedanjem običaju nastavljen v nemških krajih. Na tuje je nesel gorečo ljubezen do svoje domovine in do svojih ljudi; večno hrepenenje po tistih krajih in obrazih, ki jih je gledal v mladosti, mu je utrdilo to ljubezen. Čez leta se mu je posrečilo dobiti službo v Ljubljani in tu se je oženil s pridno in pošteno domačinko. Zakonske sreče pa ni dolgo užival. Kmalu po rojstvu hčerke mu je žena umrla.

Prva leta svojega učiteljevanja v Ljubljani se je bil Gabrovcu skoraj odtujil. Malokdaj je posetil svojo rojstno hišo, kjer je imel njegov brat gostilno, kot prirodoznanca ga je pa pogosto povedla pot v domačo vas.

Smoletov brat mu je pod streho svoje hiše opremil lično sobo, tako da se je tudi gospodski, a ne prerazvajan človek počutil v njej domačega. V njej je Danič preživel lepih časov in marsikako učeno razpravo o prirodoznanstvu je napisal in priobčil.

Daniču se je Gabrovce tako priljubil, da je dal svojo hčerko, ki je bila po materi precej šibkega života, svojemu bratu Smoletu, da se okrepi v svežem zraku gabrovških hribov. Kakšni mestni gospe se bo čudno zdelo, da se more oče ločiti od svojega otroka in ga dati v rejo na kmete. No, Danič je bil mnenja, da življenje na deželi in občevanje s kmeti otroka, ki ima za vse dovzetno srce, navaja k resnemu delu, trezni misli in mu budi naravno razumnost. Polega tega pa tudi ni imel v mestu nobenega človeka, ki bi mu bilo brez skrbi zapupati svojo Reziko, vdrugič se pa ni maral ženiti. Pogosto je prišel iz mesta pogledat k hčerki in vsake počitnice je prebil nekaj časa pri svojem bratu. Z veseljem je opazil, da ga njegove nade niso prevarile. Vpliv preprostega naravnega življenja je vidno učinkoval: Rezika je od leta do leta postajala krepkejša. Z njo vred pa je rastla tudi Smoletova hčerka Polonca, njena vrstnica po letih, zdravo in krepko dekletce, ki je bilo z gorečo ljubeznijo vdano svoji sestrični.

Ker sta si bila Smole in Cijazovec soseda, so postali njuni otroci najbližji tovariši. Tista leta si je začel Tone v ljubljanskih šolah bistrirati glavo, ker ga je po Daničevem nasvetu namenil Cijazovec za kaj višjega na tem svetu. Kadar je bil doma na počitnicah, sta bili Smoletovi deklici več v Cijazovčevi kakor pa v domači hiši. In tako se je razvilo globoko prijateljstvo med sosednimi otroki. Se pozneje, ko je bil že v latinskih šolah, je hodil Tone ob počitnicah z živino na pašo. Sedeč v senci je čital iz knjige, ki jo je imel vedno pri sebi. Včasih se je prigodilo, da je upehana pastirska drhal polegla okrog njega, podprla razgrete glave z rokami in pozorno poslušala mladinske povesti, ki jih je čital na glas. Včasih se je tudi zgodilo, da je kaj drugega odvrnilo njihovo pozornost in krdelo nedolžnih poslušalcev se je hrumeč dvignilo ter usulo za novim pojavom, le Smoletovi deklici sta mu ostali zvesti, posebno Rezika je žarečih lic in lesketajočih oči poslušala svojega prijatelja. Sedela je v spoštljivi razdalji od njega in ga gledala kakor kakšno višje bitje, ki ji pripoveduje zgodbe z drugega sveta.

Tako je Reziki minevala otroška doba in prišel je čas, ko jo je Danič vzel k sebi in jo poslal v mestne šole. Resda se deklica v Gabrovcu ni naučila omike in poklonov, tudi v svojih otroških letih še ni vedela, kaj je otroški ples, kaj je vnanji blesk, ljubimkanje in rafiniranost v vedenju in izrazih, zato si je pa utrdila telesno zdravje, si ohranila zdravo dušo in tudi prevelike nečimrnosti ni poznala.

Cijazovčev Tone je tudi v Ljubljani večkrat videl svojo dobro znanko s paše. Srečavala sta se na poti iz šole ali na izprehodih in se prijazno nasmihala drug drugemu. Čimdalje bolj je gledal on v njej nekakšno višje bitje. Sam je ostal to, kar je bil: siromašen, skromen dijak, ona pa se je povzdignila v gosposko deklico. To je jasno videl v njej, čeprav jo je našel včasih na počitnicah, ko je opravljala kmečka dela. V Ljubljani pa tudi na vasi sta postavala na oglu kakšne hiše, si gledala v obraz, se pogovorila o tem, česa se učita in kaj sta zvedela novega. Doma sta se pogovarjala najraje o Ljubljani.

In prišla je za Toneta tista viharna doba, ko se je moral odločiti, kam bo zdaj šel po končani srednji šoli. Ne bomo pripovedovali na široko, kako je Cijazovec prigovarjal sinu, naj se posveti duhovskemu stanu, kako je obupavala mati Cijazovka, ko je šel sin kot enoletni vojaški prostovoljec v Prago. Silno je speklo Cijazovca, ko sta videla, da gre sin za celo leto k vojakom, a bi se bil lahko odtelgnil tej nadelnosti, če bi se prijavil za kandidata duhovskega stanu. Po prebitem vojaškem letu je prišel Tone za nekaj dni domov, tih, skromen in ponižen in že sta se roditelja veselila, da se bo premislil, spominjajoč se prilike o izgubljeni in zopet najdeni ovčki, ker še vedno nista mogla razumeti, kako človek, ki ga niti vojaški stan ni izpridil, ne more čutiti v sebi svetega poklica. Slučajno pa je prišel tej čudni stvari na sled Cijazovec sam.

Nekega jesenskega večera sta stala Tone in Rezika na oglu Smoletove gostilne. Nebo je bilo oblačno, na zemljo je padal trdi mrak.

»Veš, kaj imamo pri nas novega?« je vprašala Rezika zroč v prijatelja.

Cijazovčev Tone, berač Devs in Kruljčev Peter pri znamenju

»Kaj?«

»Oče so dobili sliko iz Prage. Nekdanji učenec, ki so ga poučevali, ko so bili še v tujih krajih, jim jo je poslal za spomin. Ugani, kaj predstavlja!«

»Kakšno suho krajino morda, kjer vse dremlje. Saj je zdaj taka navada, da so umetniki, kakor bi bili onemogli, pozabili prve stvari božje, človeka, in slikajo brez njega.«

»O, še več ljudi je na njej. Posebno pa sta na njej dva človeka, kakor bi bila živa: Jakob in Rahela. Pri vodnjaku sta se sešla in roka počiva v roki, za njima se pase cela čreda in pastirji jo napajajo. Slika je posneta po neki

imenitni beneški podobi, ki je zdaj v Draždaih, tako je pisal gospod iz Prage. Oh, kako bi jaz rada videla Prago! Ti pa jo gotovo dobro poznaš, saj si bil tam pri vojakihi?«

»Da, poznam jo. Ne imenuje se zastanj zlata, stostolpna. To je slovanski Milan; prav tako stresa svojo levjo grivo ob naskokih kritih sovražnikov. Tam je središče slovanske umetnosti.«

»Rada bi živela v takem velikem mestu, toda le nekaj časa; kmalu bi se naveličala in začela odhajati na deželo. Tistih časov, ko sva še skupaj živela v Gabrovcu in se štela med pastirje, ne morem pozabiti. Vselej se jih spomnim, kadar pogledam tisto sliko.«

»To so bili res zlati časi! Pa pravijo tisti, ki ne poznajo nižjih slojev človeštva, da stararega bukolskega življenja ni več na svetu.«

»Kaj bi ga ne bilo! Kdor je z malim zadovoljen, ga najde, če ga hoče iskati zunaj mest. Seveda prinese tako bukolsko življenje, kakor ga ti imenuješ, včasih tudi kaj neprijetnega. Pa treba je potrpeti. Ti ne veš, kako sem se sinoči opekla v naši bukolski vasi!« je dejala Rezika, držeč z levo roko komolec desne.

»Ali res? Kaj si pa počela?« je tiho vprašal Tone in se dotaknil njene bele roke.

»Namesto Polonce sem kuhala, ker pa nisem vajena takih reči, sem se na obeh rokah opekla. Le poglej!«

Privihala je rokavce svoje jopice kakor kovska devojka, preden je iz vrča napojila v krvi ležeče junake.

»Oh, res?« se je začudil Tone ter se sklonil k njeni roki, da bi videl temne lise na njeni beli koži.

»Ali te kaj boli?« je sočutno vprašal. Živ, neznan ogenj mu je zaigral po žilah.

»Zdaj ne boli več. Ponoči me je skelelo, da spati nisem mogla.«

»Premalo se priporočas svetemu Florijanu, ki nas varuje časnega in večnega ognja.« Prijel jo je za roko in jo potegnil k sebi. In zdelo se mu je, da še ni nikdar čutil tolike blaženosti in da mu še ni nikdar tako utripalo srce ne v radosti in ne v bridkosti in da tako lepega večera ni bilo še nikdar.

»Oh, kaj ti je, Tone, da tako trepečeš? Ali te morda zebe?«

»Oh ne! Doslej neznan ogenj mi gori v glavi.«

»Zakaj se pa potem ti ne priporočiš svetemu Florijanu?«

»Za tak notranji ogenj...«

Tone ni izgovoril do konca. Kajti izza ogla hiše je stopil Cijazovec.

Težka in huda misel je stopila očañcu v glavo, ko je videl sina v taki družini. Postalo mu je vroče, nekaj raskavega je začutil v grlu, zakašljal je in se ugriznil v ustnice. V glavi mu je zavrelo kakor še nikdar. Glasno mu je tolklo srce in noga mu je zastala, ko je videl, da drži sin v svoji roki žensko roko in da govore usta, ki bi imela peti glorio, takšne smešne stvari. In ostrmela je tudi mlada dvojica, ko je spoznala Cijazovca. Nato je deklica zbežala v hišo. Tone pa se je napotil po vasi, od koder je prišel oče.

Odveč bi bilo popisovati jezo, ki se je polastila Cijazovca, ko je videl v mraku sina čebljati z deklino. Odveč bi bilo slikati prizora, ki se je odigral tisti večer v Cijazovčevi hiši, kjer je gospodar očital svoji zakonski Jeri, da je ona vsega tega kriva, saj je svoje dni venomer vabila Smoletovi puncji v hišo.

»Fej te bodi... Ali je to pravica na svetu!« Tako je razkladal ob pozni uri svoji Jeri. »Kmetu vzamejo sina k vojakom, poštenega in učnega, pa mu pošljejo nazaj zbrojo. Saj se mi je zdelo, da se fant ni v tistem enoletnem vojaškem lemenatu nič prida naučil. Ni jim dosti, da plačujemo visoke davke, še otroke nam jemljejo in kvarijo!«

Tone je kmalu po onem večeru zapustil domačo hišo. Dobil je nekje na tujem službo vzgojitelja, toda po petmesečni težki tlaki je ta posel obesil na kol. Kam pa zdaj? Počutil se je v položaju živali, ujete v past. Drugega izhoda ni imel, kakor da se zopet vrne domov. Tja so ga z vso silo vlekli stari spomini in pa prepričanje, da oče, četudi ima krive pojme o posvetnih stanovih, ni napačnega srca in da se bo dal sčasoma omehčati. Prosil je službo pri pošti in obljubili so mu jo. S tem bi bil Cijazovec še nekako zadovoljen in potolažen, ko bi sin ne bil stopil predenj ter ga prosil nekaj stotakov, da vloži predpisano varščino. To pa se je zdelo varčnemu možu preveč. In zopet je udaril v vik in javk. Ta nova jezica se nikakor ni hotela zrahljati; do dna mu je ogenj veličinočne praznike. Z drugimi navadnimi in nenavadnimi skrbmi in duševnimi pretegami vred mu ni privoščila spanca, v katerem smo ga pustili na veliko nedeljo dopoldne na koncu njegove hiše. Ze se je mož prebudil in kar slikovito zdehaje in zevaje izziva našo nadaljnjo pozornost.

III.

Prvo, kar je na tem božjem svetu zagledal, je bila njegova Jera, ki je hitela s škafof po vodo. Gledal je nekaj časa za njo, mislil pa je na tolarje, ker se mu je sanjalo o srebrnem denarju, da ga nese polno vrečo po semnju in da kupuje junce, kakršnih še ni videl. Že je bil izvlekel srebrnjak iz žepa, da bi ga nekajkrat vrgel ob mizo in priskuškval, kakšen cvenk gre od njega, ko zasliši zdolaj pri kozolcu Cijazovko, ki je klicala na pomoč.

Vstal je ter odhitel preko trate. Z druge strani pa so že prišli ženi na pomoč vračajoči se iz cerkve, sin Tone, hči Lenka, berač Devs in vaški tesar Kruljčev Peter. Vsi so obsuli Cijazovko. Deloma v smehu, deloma v strahu je žena pripovedovala, kako je padlo bogve od kod, najbrž pa z neba nekaj belega pred njo v mejo in se ji trkljalo pod krilo, kako se je tega prestrašila, da ji je v strahu ušel škafof z glave. Ko pa je obležala tista stvar pod mejo, je spoznala, da ji je takšen strah povzročil svetel tolar. Navzoči so ob tem pripovedovanju strmeli v tolar, ki se je svetil v travi.

»Čudno je to, da se taka stvar trklja človeku pod nogo!« je dejal berač Devs ter se okorno sklonil, iztegnil roko in pobral denar. Cijazovec pa ga je ustavil, rekoč: »Pobirati jih že smeš, ker pa padajo na moji zemlji, jih moraš dati meni!« Devs je potopil glavo v bridke misli ter podal Cijazovcu tolar.

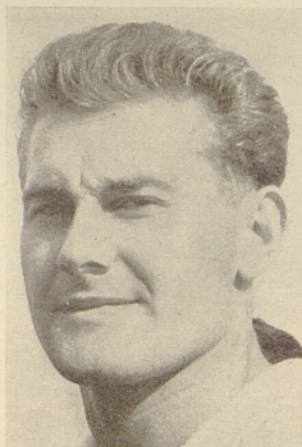
»Od kod se res jemljejo!« je momljal gospodar, kakor bi govoril sam s seboj in tehtal denar v roki. »Marsikaj posebnega se sliši na svetu, kaj takega pa še ne. Poprej je pa na Jančka eden padel.«

Te besede so navzoče močno presenetile.

»Jaz se pa nisem nič ustrašil, mama!« se je oglasil Janček, ki je prinesel svitek, ki je bil Cijazovki s škafof vred zdrknil z glave. »Kar takole mi je tunknil ob klobuk. Tunk, — pa na ramo, pa na tla.«

(Se nadaljuje)

Po stopinjah olimpijskega zmagovalca Connollyja ...

Bil je sončen majski dan, ko so se na stadionu zagrebškega Dinamo zbrali najboljši zagrebški atleti na internem mitingu. Na sporedu je bil ravno met kladiva. Ob ograji stadiona se je zbralo nekaj najbolj gorečih ljubiteljev atletike, ki so pazljivo spremljali vsak gib postavnega Zvonka Bezjaka, znanega metalca kladiva.

Mladi Dinamov atlet je stopil v krog in s čvrsto roko zagrabil ročaj kladiva. Še nekaj sekund globoke koncentracije in že se je močno, mišičasto telo mladega atleta bliskovito zavrtelo... Daleč in visoko je zletela železna krogla na jekleni žici in slednjič zamolklo padla v travo. Pritekli so sodniki z metri in pričeli meriti daljino meta.

»Zvonko Bezjak je pravkar postavil nov državni rekord v metu kladiva. Rezultat znaša točno 64.73 m,« se je iz zvočnikov zaslišal glas napovedovalca.

Redki gledalci so navdušeno zaploskali, atleti so pristopili k nasmejanemu Zvonku in mu stiskali roko. Mladi atlet je postavil zares odličen rezultat. S svojim rekordom bi bil Bezjak na olimpiadi v Melbournu — najboljši. V sezoni 1957 so po vsem svetu le trije metalci kladiva vrgli dlje kot Bezjak (Connolly, Hall, Krivosov), v Evropi pa je od Bezjaka najboljši edinole Rus Krivosov, ki ima v tej panogi tudi svetovni rekord (67.72 m).

UTEŽI, UTEŽI IN SPET UTEŽI!

Zvonko Bezjak sodi že več let med najboljše jugoslovanske metalce kladiva. Mladi, 23-letni študent ekonomske fakultete v Zagrebu, je kot ustvarjen za to naporno panogo; po postavi je pravi kolos — visok 185 cm in težak blizu 100 kg. Toda sama telesna teža in naravna moč še ne zadostujeta; za svetovne rekorde moraš trenirati dan za dnem. Tudi Zvonko je marljivo treniral, toda kladivo mu je vedno obstalo nekje pri 60 metrih, torej še daleč od rezultatov najboljših.

Leta 1957 pa je februarja prišel v Jugoslavijo olimpijski zmagovalec iz Melbournu, ame-

riški atlet Harald Connolly. Od njega se je Bezjak naučil mnogo koristnega, predvsem pa to, da mora metalec kladiva čim več dvigati uteži. To je eno najboljših sredstev za povečanje telesne moči, ki je metalec kladiva nima nikoli dovolj.

Zvonko je upošteval tehtne nasvete Connollyja in uspeh ni izostal: že maja 1957 je obilno popravil svoje prejšnje rezultate in se uvrstil med najboljše metalce kladiva na svetu.

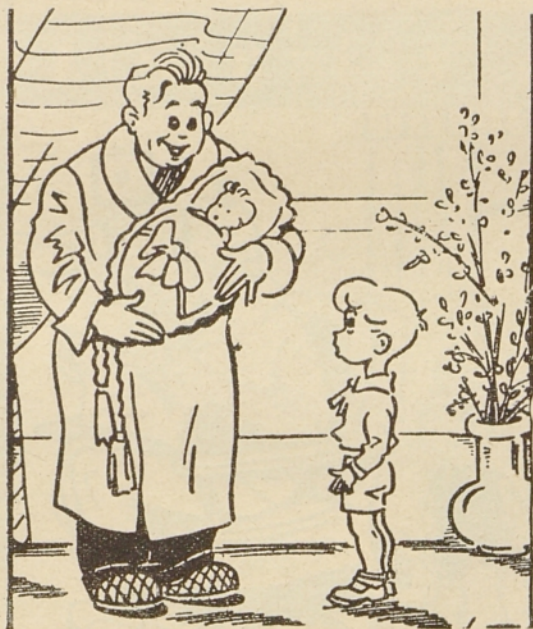
130 kg KAR ZA SALO

Oster trening z utežmi »a la Connolly« je Bezjaka napravil zares popolnega atleta in mu izdatno povečal moč. Najtežje ročke dviguje kot za šalo in teža 120 ali 130 kg zanj sploh ni problem. Decembra 1957 je v Ljubljani nastopil tudi med pravimi dvigalci uteži in, čeprav za ta šport ni specialist, takoj prišel med najboljše. Mimogrede je tudi v tem športu postavil dva državna rekorda — v dviganju s potegom (102,50 kg) in s sunkom (135 kg).

In njegovi načrti? Mladi zagrebški študent je seveda velika nada Jugoslavije za evropsko prvenstvo, ki bo avgusta 1958 v Stockholmu. Bezjak pravi, da hoče v kladivu doseči daljino 67 m! Če mu bo to res uspelo, se bo za las približal že svetovnemu rekordu! Zakaj pa ne, morda mu uspe?

I. P.

Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

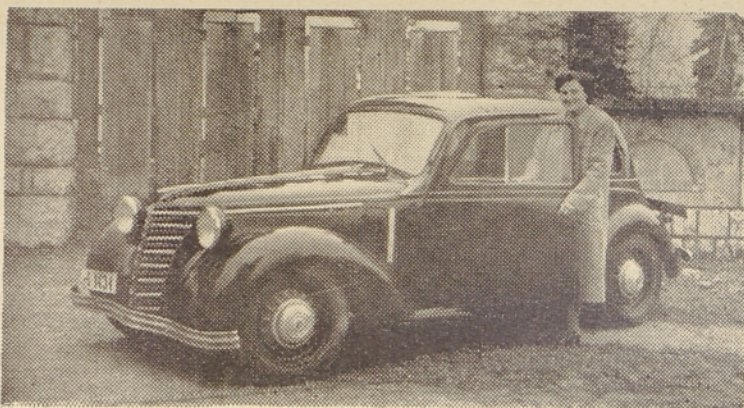
»No, Peterček, kako ti je všeč bratec, ki smo ga kupili?«

»Veš očka, jaz na tvojem mestu bi kupil vsaj za številko večjega.«

*Rojaki, ki obiščete
svojo domovino,
obrnite se na nas,
da vam
hitro in solidno
popravimo
vse vrste avtomobilov*

AVTOMEHANIKA

Ljubljana, Titova 37

ROJAKI! Ko boste obiskali domovino in delali izlete, ne pozabite ogledati si

Zdravilišče Šmarješke Toplice P R I N O V E M M E S T U

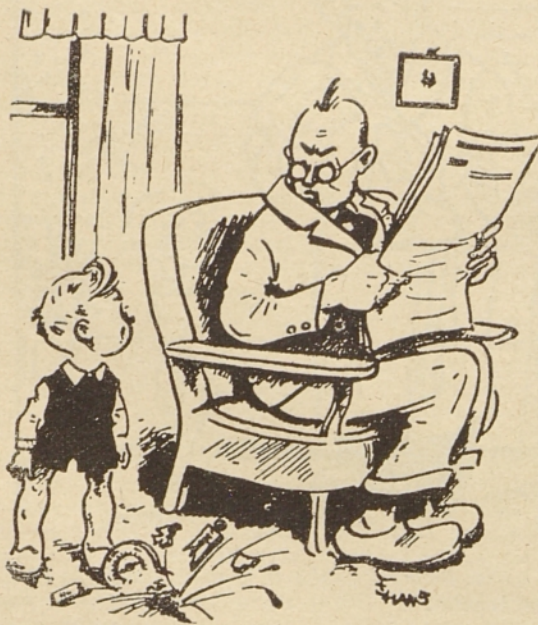
Indikacije: bolezni živčnega sistema, ženske bolezni, bolezni srca in ožilja, krvni pritisk - rekonvalescenca po operacijah.

Idealno zdravilišče za oddih in počitek duševnih delavcev.

Zdravljenje s kopanjem v zaprtih in odprtem bazenu. Sončne kopeli. Prekrasni izleti ob Krki v vinograde in bližnje gradove. Lov, ribolov. Priznana dobra kuhinja. Izbrana domača vina. Postregli vas bomo z vso pozornostjo.

Cenjenim gostom se tople priporoča delovni kolektiv Šmarjeških Toplic

Odprto vse leto. V zgodnji pomlad in pozni jeseni popust

»Očka, barometer je padel!«

V Tolmin
ob naši bistri Soči
vas vabi
delovni kolektiv

H O T E L A

»Krn«

Zagotavlja vam,
da boste zadovoljni
tako s postrežbo
kakor tudi
s pijačami in jedili

*Z lastnimi prevoznimi sredstvi,
to je z avtobusi in kamioni,
prevažamo:
potnike na rednih progah,
skupine na izlete
in potovanja,
tovor in razno blago*

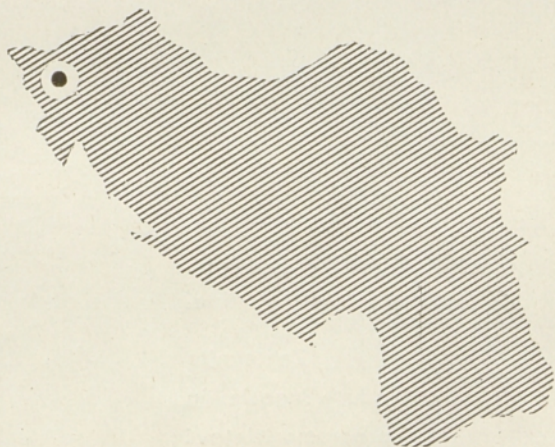
*Turistična poslovalnica
vam organizira
vse vrste izletov in potovanj,
prodaja in posreduje
vse vrste vozovnic,
nudi brezplačne informacije
za vaše potovanje*

t u r i s t

**s
n
r
t**

ŠKOFJA LOKA

Podjetje, ki izvršuje turistične in transportne usluge
na vsem ozemlju FLRJ kakor tudi v inozemstvo

Poslužite se naših uslug in zadovoljni boste z izvedbo vaših naročil

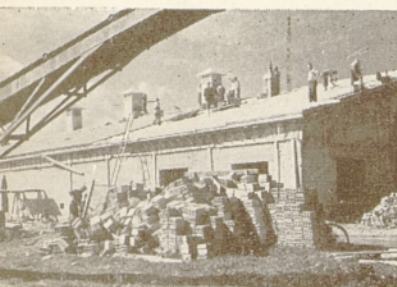

Elektrarna Skofja Loka

Avtobusna postaja, Skofja Loka

Skladišče semenskega krompirja, Skofja Loka

TEHNIK - SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

projektira in gradi:

Industrijske gradnje

- 1. 1956: Kotlarna tovarne »Tesnilka«, Medvode / Kotlarna tovarne »Color«, Medvode / Strojna hala Strojnega podjetja, Skofja Loka
- 1. 1957: Kotlarna Medzadružnega industrijskega podjetja, Češnjica / Tovarna »Niko«, Zelezniki

Vodnogospodarstvene gradnje

- 1. 1956: Elektrarna »Sora«, Skofja Loka — ureditev pregrade in novega prelivnega zidu / Regulacija spodnjega dela Selščice

Gradnje v kmetijstvu

- 1. 1956: Skladišče semenskega krompirja, Skofja Loka
- 1. 1957: Skladišče sadja in zelenjave, Sv. Lucija, Portorož

Gradnje za potrebe prometa

- 1. 1956: Bencinski servis »Petrol«, Skofja Loka
- 1. 1957: Avtobusna postaja »Transturist«, Skofja Loka

Stanovanjske gradnje

- 1. 1957: 32-stanovanjski blok Gorenjske predilnice in Medzadružnega lesnega kombinata »Jelovica«, Skofja Loka / 4-stanovanjski blok Gozdnega gospodarstva, Skofja Loka / 9-stanovanjski blok Zdravstvenega doma in obrtne delavnice »ELRA«, Skofja Loka / 9-stanovanjski blok ObLČ Skofja Loka / 9-stanovanjski blok Splošnega gradbenega podjetja »Tehnik«, Skofja Loka

organizira

tudi letos za slovenske rojake,
ki bodo obiskali Jugoslavijo,
stalne avtobusne izlete.

Zahtevajte
ob prihodu v Jugoslavijo
programe izletov!

Prijavite se na naslov:
PUTNIK SLOVENIJA
Ljubljana

TURISTIČNO PODJETJE
PUTNIK SLOVENIJA
LJUBLJANA

5 DNI
z avtobusom